

తోపలి పేజీలలో...

- ◆ రైతు ఆదాయం పెరిగితేనే పల్లె మెరిసేది
- ◆ 2016-17 తెలంగాణా బడ్జెట్ - వ్యవసాయ రంగానికి భారీ తగ్గింపు
- ◆ పుట్టగొడుగుల పెంపకం
- ◆ తెలుగు రాష్ట్రాలలో 'భూమి ప్రశ్న'
- ◆ తెలంగాణా ముఖ్యమంత్రికి బహిరంగ లేఖ
- ◆ మహిళా రైతులకు గుర్తింపు, భూమి హక్కులు ఇవ్వాలి.

తొలకరి

సుస్థిర వ్యవసాయ మాన పత్రిక

సంపుటి: 4 సంచిక: 11 హైదరాబాద్ ఏప్రిల్ 2016 పేజీలు: 40 వెల: రూ. 20/-

వ్యవసాయ సంక్షోభాన్ని పరిష్కరించేలా, వ్యవసాయ కుటుంబాలకు ఆదాయ భద్రత చేకూర్చేలా కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ఆర్థిక, వ్యవసాయ విధానాలు వుండాలని కోరుతూ కిసాన్ స్వరాజ్ సమ్మేళనానికి తరలి వస్తున్న వివిధ రాష్ట్రాల రైతు ప్రతినిధులకు, మేధావులకు, నిపుణులకు, రైతు సంఘాల నాయకులకు 'తొలకరి' శుభాకాంక్షలు

ఏప్రిల్ 1, 2, 3...
హైదరాబాద్

'కిసాన్ స్వరాజ్' సమ్మేళనం - హైదరాబాద్ - 2016 ఏప్రిల్ 1, 2, 3

వేదిక: పి.జి.ఆర్.ఆర్.సి.డి.ఇ. గ్రౌండ్, జామై ఉస్మానియా, ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ, హైదరాబాద్

కార్యక్రమం వివరాలు

ఏప్రిల్ 1, 2016 (శుక్రవారం - మొదటి రోజు)

ఉదయం 9 గంటల నుండి ప్రతినిధుల రిజిస్ట్రేషన్

10:30 నుండి 12:30 వరకు	<ul style="list-style-type: none"> రైతు స్వరాజ్య వేదిక తరపున ఆహ్వానం డా॥ రుక్మిణిరావ్ రిసెప్షన్ కమిటీ తరపున ఆహ్వానం వడ్డే శోభనాద్రీశ్వరరావు ప్రొఫెసర్ ఎం. కోదండరాం ASHA 5 సంవత్సరాల ప్రయాణం రాష్ట్రాల వారీగా, జాతీయ కమిటీ తరపున రైతు స్వరాజ్య వేదిక అనుభవాలపై ప్రజంటేషన్ కిరణ్ విస్సా తెలంగాణా రైతు జే.పి.సి అనుభవాలపై ప్రెజంటేషన్ డా॥ జి.వి. రామాంజనేయులు 3 రోజుల సమ్మేళన కార్యక్రమాల వివరణ ఆశాలత 	<p>సెషన్ కో-ఆర్డినేటర్లు:</p> <p>కవిత కురుగంటి</p> <p>పంకజ్ భూషణ్</p> <p>వేదికపై:</p> <p>సమ్మేళనం రిసెప్షన్ కమిటీ సభ్యులు వడ్డే శోభనాద్రీశ్వరరావు, ఎం. కోదండరామ్, ఇ.ఎ.ఎస్. శర్మ, ప్రొ॥ కె.ఆర్. చౌదరి, ప్రొ॥ డి. నర్సింహారెడ్డి, మల్లెపల్లి లక్ష్మయ్య, ప్రొ॥ రమా మెల్కోటే, ప్రొ॥ అరిబండి ప్రసాదరావు, ఎస్. జీవన్ కుమార్, కె. రామచంద్రమూర్తి, కె. శ్రీనివాస్, బి. రామకృష్ణం రాజు వుంటారు.</p>
12:30 నుండి 12:45 వరకు	<p>బయోడైవర్సిటీ ఫెస్టివల్ మరియు ఎగ్జిబిషన్ ప్రారంభోత్సవం</p> <p>ప్రొఫెసర్ కె.ఆర్. చౌదరి</p> <p>ప్రొఫెసర్ రమామెల్కోటే</p> <p>ప్రొఫెసర్ అరిబండి ప్రసాదరావు</p>	సమన్వయ కర్త: కృష్ణప్రసాద్
12:45-2:00వరకు	భోజన విరామం	
	అంశాల వారీగా 6 సమాంతర తరగతులు	చర్చను ప్రారంభించేవారు:
2:00 నుండి 5:00 వరకు	1. సుస్థిర వ్యవసాయం (వర్షాధార ప్రాంతాలపై కేంద్రీకరణ)	కపిల్ షా, డా॥ జి.వి.రామాంజనేయులు, ఆశిష్ గుప్తా, శ్రీధర్ రాధాకృష్ణన్
	2. వ్యవసాయ వాణిజ్యం (WTO, ఫ్రీట్రేడ్ అగ్రిమెంట్లు)	అఫ్సర్ జాఫ్రి, శాలిని భూటాని, బిరాజ్ పట్నాయక్, శ్రీధర్ రాధాకృష్ణన్
	3. మహిళా రైతుల హక్కులు	రుక్మిణిరావ్, ఉషాసీతాలక్ష్మి, ఆశాలత, సజయ
	4. విత్తన సార్వభౌమత్వం మరియు విత్తన వైవిధ్యాన్ని పునరుద్ధరించడం.	శాలిని భూటాని, కృష్ణ ప్రసాద్, జాకబ్ నెల్లిధానమ్, సరోజ్ మొహంతి, డా॥ జి.వి. రామాంజనేయులు
	5. భూమి హక్కులు మరియు రక్షణ	పి.ఎస్. అజయ్ కుమార్, రవి కుమార్, కన్నెగంటి రవి, మధురేష్, ఉషాసీతాలక్ష్మి,
	6. రైతుల ఆదాయ భద్రత కోసం ప్రభుత్వ ఆర్థిక విధానాలు ఎలా ఉండాలి.	కిరణ్ విస్సా, డా॥ జి.వి.రామాంజనేయులు, కవిత కురుగంటి
	7. జన్మ్యూ మార్పిడి పంటలు మరియు ఫెస్టిసైడ్స్ దుష్ప్రభావాలు	రాజేష్ కృష్ణన్, ఉషా.ఎస్, శ్రీదేవి లక్ష్మి కుట్టి, దిల్నవాజ్ వరియావా. ఉమేంద్ర దత్.
5:30 నుండి 7:30 వరకు	<p>బహిరంగ సభ</p> <p>అధ్యక్షత: ప్రొఫెసర్ డి. నరసింహారెడ్డి</p> <p>వక్తలు:</p> <ul style="list-style-type: none"> సన్న, చిన్నకారు రైతుల కోసం వ్యవసాయ విధానం వడ్డే శోభనాద్రీశ్వరరావ్ సేంద్రియ వ్యవసాయం డా॥ క్లాడ్ ఆల్వారిస్ 	

తొలకరి

ఏప్రిల్ 2016

సంపుటి : 4 సంచిక : 11

నెం. 20/

సంపాదకులు

డా॥ జి.వి.రామాంజనేయులు

సహ సంపాదకులు

కన్నెగంటి రవి

ఫోన్: 9912928422

ravi@csa-india.org

సంపాదక వర్గం

డా॥ టి.ఎ.వి.ఎస్. రఘునాథ్

జి. చంద్రశేఖర్

డా॥ జి. రాజశేఖర్

పబ్లిషర్ & ప్రింటర్

ఎం. లీలా ప్రసాద్

ముద్రణ

నవ్య ప్రింటర్స్, హైదరాబాద్.

వివరాలకు

ఎడిటర్, తొలకరి

12-13-445, వీధి నెం. 1,

తార్నాక, సికింద్రాబాద్ - 500 017

ఫోన్: 040-27014302 / 7735

www.tolakari.com

లోపలి పేజీల్లో

1. సంపాదకీయం ..... డా॥ జి.వి. రామాంజనేయులు 4
2. కిసాన్ స్వరాజ్ సమ్మేళనం ..... రైతు స్వరాజ్య వేదిక 6
3. తెలంగాణా బడ్జెట్ - భారీ తగ్గింపులు 8
4. ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణా రాష్ట్రాల్లో 'భూమి' ప్రశ్న ..... రవి కుమార్ 11
5. పుట్టగొడుగుల పెంపకం ..... డా॥ పి. శివకుమార్ సింగ్, 16
6. పసుపు ఉడికించే సమయంలో జాగ్రత్తలు ..... సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం 19
7. వేసవిలో కూరగాయల సాగు - జాగ్రత్తలు ..... సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం 21
8. మహిళా రైతులకు గుర్తింపు, భూమి హక్కులు ..... ఆశాలత 22
9. జీడి పప్పు తయారు చేసే పద్ధతులు ..... సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం 24
10. వేసవిలో పశువుల సంరక్షణ ..... సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం 25
11. కూల్‌డ్రింక్స్ వద్దు - సహజ ఆహారమే ముద్దు ..... జనవిజ్ఞాన వేదిక 26
12. ఆదివాసీ రైతుల సహకార సంఘం ద్వారా
రాజ్‌మా కొనుగోలు - అమ్మకం - అనుభవాలు ..... పి.ఎస్.అజయ్ కుమార్ 29
14. మహిళా రైతుల జాతీయ సదస్సులో ఆమోదించిన ప్రకటన ..... ఆశాలత 34
15. తెలంగాణా రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రిగారికి బహిరంగలేఖ 36

'మట్టి అద్భుత పదార్థం

ఆకుపచ్చని లోకాన్ని తనలో నుంచి

ఆవిష్కరించింది మట్టి'

'బతుకును బతికించే

నిలబెట్టే కదిలించే

కీలక మూలకం మట్టి'

'ప్రపంచమంతా మట్టిమీదే

కాదంటే మట్టి మనిషిమీదే నిలబడేది'

'మట్టిని నమ్ముకున్న బతుకు

మట్టిలోనే పాలి అయినప్పుడు

అది తప్పకుండా హత్య

చేసిందెవరనే నేను ప్రశ్నిస్తాను'

రైతులకు చేసిన వాగ్దానాలను ఈ కేంద్ర బడ్జెట్ నెరవేరుస్తుందా?

వచ్చే ఐదేళ్లలో రైతుల 'ఆదాయాలు' రెట్టింపు చేస్తామన్న వాగ్దానంతో ప్రారంభమైన ఆర్థిక మంత్రి శ్రీ అరుణ్ జైట్లీ 2016-17 బడ్జెట్ ప్రసంగం, వ్యవసాయం మే జీవనాధారంగా వున్న 263 మిలియన్ ప్రజల (పనిచేసే జనాభాలో 54.6 శాతం) అసలు ఎంత వరకు నెరవేరుస్తుంది? పెరుగుతున్న సాగు ఖర్చులు, పెరగని ధరలు (ద్రవ్యోల్బణానికి సరిదిద్దినప్పుడు), పెరుగుతున్న జీవన వ్యయం, పెరగని ప్రభుత్వ మద్దతు వెరసి వ్యవసాయ ఆదాయాల నిరంతర తిరోగమణానికి దారితీసింది. నేషనల్ శాంపిల్ సర్వే 70 వ రౌండ్ (2014) రైతుల సగటు ఆదాయం వారి నెలసరి (రూ 6,426) నెలసరి వ్యయాని కంటే తరచుగా తక్కువ అని అంచనావేసింది. ఈ నేపథ్యంలో ప్రస్తుత బడ్జెట్ రైతులకు ఏమి అందిస్తుంది చూద్దాం.

వ్యవసాయ రంగానికి మొత్తం కేటాయింపులను రూ 35,984.00 కు పెంచారు. నీటిపారుదల సౌకర్యాలు, నిల్వ మరియు ప్రాసెసింగ్ సౌకర్యాలు, ఏకీకృత మార్కెట్ వ్యవస్థ ఏర్పాటు వంటి మౌలిక వసతులు కల్పించటం ద్వారా రైతులకు ఆదాయం పెంచవచ్చు అన్న ఆలోచన బడ్జెట్ లో ప్రధానాంశంగా కనిపిస్తుంది. ఇది 35,984 కోట్లు కేటాయించాం అని చెబుతున్నా వాస్తవానికి అది చాలా తక్కువ. వ్యవసాయ బడ్జెట్ 2014-15లో 31,000 కోట్లు వుండగా 2015-16లో 24,910 కోట్లకు తగ్గించారు, ఇప్పుడు 35,984 కోట్లకు పెరగటం ఎక్కువగా చూపిస్తున్నారు. భారతదేశం యొక్క జనాభాలో 54.6 శాతం మంది వ్యవసాయం దాని అనుబంధ రంగాల మీద పై ఆధార పడితే, మొత్తం బడ్జెట్ లో కేవలం 1.9 శాతం మాత్రమే వ్యవసాయ రంగానికి కేటాయించారు.

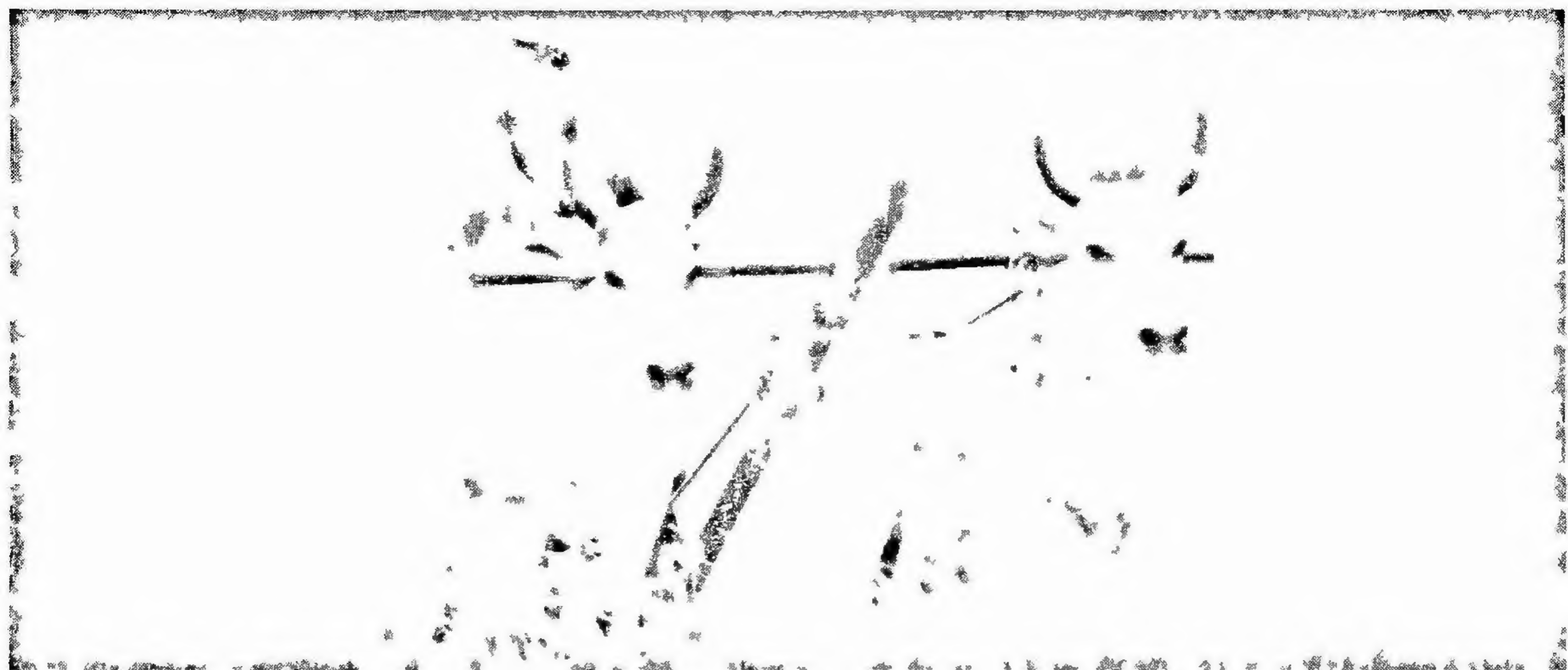
దేశంలో సగానికి పైగా వరుస కరువులలో కొట్టుమిట్టాడు తుండగా, ఆదాయాలు లేక అప్పులపాలు అయి వేలాది రైతులు ఆత్మహత్యలు చేసుకుంటున్న నేపథ్యంలో రైతుల ఒక ప్రత్యేక ప్యాకేజీ కోసం చూస్తున్న నేపథ్యంలో ఈ బడ్జెట్ నిరాశ కలిగించింది. కార్పొరేట్ రంగం సంక్షోభం లో వున్నప్పుడు 2008-09లో ఒక 300,000 కోట్ల ఉద్దీపన ప్యాకేజీ వచ్చింది - కాని సంక్షోభంలో రైతాంగానికి ఉన్నప్పుడు, ప్రభుత్వం వారి కోసం ఏమి రాజకీయ సంకల్పం చూపించింది?.

- ✦ మద్దతు ధరలు పెంచటం కోసము, ధరల స్థిరీకరణ నిధి కోసం నిధులు కేటాయింపు లేదు
- ✦ ప్రకృతి వైపరీత్యాల సందర్భంలో ఎకరానికి నష్ట పరిహారం 3000-4000 నుండి రూ. 10,000 పెంచాలని రైతులు కోరుతుండగా బడ్జెట్ లో ఎలాంటి ప్రయత్నం ఈ దిశలో జరగలేదు.

వ్యవసాయంలో రైతులకు సంస్థాగత రుణాలు (21 శాతం మాత్రమే) అందటం తక్కువగా వున్న నేపథ్యంలో రైతుల పై రుణభారం పెరుగుతోంది. బడ్జెట్ లో వ్యవసాయ రుణాలు రూ 9.0 లక్షల కోట్లు ఉంటాయని ప్రకటించారు. దీనికి వడ్డీ రాయితీ కోసం రూ. 15,000 కోట్లు కేటాయించారు. అలాగే కొత్త ప్రధాన్ మంత్రి పంటల భీమ యోజన కోసం రూ. 5,500 కోట్లు కేటాయించటం ఎంత వుపయోగ పడుతుందో చూడాలి.

వివిధ పథకాల కింద నీటిపారుదల మరియు భూగర్భ జలాల నిర్వహణ కోసం బడ్జెట్ లో చేసిన కేటాయింపులు వర్షాభావ ప్రాంతాలలో పంటలను రక్షించడానికి మరియు పంట నష్టం తగ్గించటానికి కొంత మటుకు ఉపయోగపడవచ్చు. ప్రధానమంత్రి కృషి సింఛాయి యోజన ద్వారా అదనపు 28.5 లక్షల హెక్టార్లు నీటిపారుదల కిందకు తీసుకునే లక్ష్యం కోసం 12,000 కోట్లు కేటాయించటం స్వాగతించ వచ్చు. 2014-15లో 13,492 కోట్లు కేటాయిస్తే, 5630 కోట్లు మాత్రమే ఖర్చు అయ్యాయి.

దేశంలో సగానికి పైగా కరువు బారిన పడిన నేపథ్యంలో ఉపాధి హామీ పథకానికి కేటాయింపులు 60,000 కోట్ల వరకు వుండాలని అంచనా వేయటం జరిగింది. అయితే అసలు కేటాయింపులు మాత్రం 38,500 కోట్లు మాత్రమే. 2011-12 లో ఉపాధి హామీ పథకానికి కేటాయింపులు 39,000 కోట్లు ఉన్నప్పుడు ఇప్పుడు కేటాయించినవి ఎంత వుపయోగమో తెలుస్తుంది.

అయితే, బడ్జెట్లో వాగ్దానం చేసినట్టుగా రైతుల ఆదాయాలు రెండింతలు పెంచడానికి వ్యూహాలు గురించి ఏ మాత్రం ప్రకటించలేదు. రైతుల ఆదాయాలు వచ్చే 5 సంవత్సరాలలో రెట్టింపు అవుతాయి అంటే వార్షిక వృద్ధి రేటు కనీసం 14 శాతంగా ఉండాలి. గత రెండు సంవత్సరాలలో కనీస మద్దతు ధరల పెరుగుదల 3-6 శాతం మాత్రమే అయిన నేపథ్యం ఇది ఎంత అసాధ్యమైన పనో అర్థం అవుతుంది. ఈ బడ్జెట్లో కూడా మద్దతు ధరలు పెంచటానికి, ఎలాంటి ప్రయత్నాలు చేయలేదు. సేకరణ వికేంద్రీకరణ చేయటం ద్వారా ఎక్కువ మంది రైతులు కనీస మద్దతు ధర పొందవచ్చు. పంటల ఉత్పత్తి కర్చులలో వ్యత్యాసాలు ఎక్కువగా వుండటం, భూమి మరియు నీటి వంటి ఉత్పాదక వనరులు అందుబాటులో లేక పోవటం వున్నా నేపథ్యంలో భద్రతా వలయాలు సృష్టించకుండా దేశవ్యాప్తంగా ఒక ఏకీకృత మార్కెట్ సృష్టించటం రైతులు నష్టం చేస్తుంది.

ధరల స్థిరీకరణ నిధికి రూ. 900 కోట్ల కేటాయించటం మంచిదే కాని గత రెండు సంవత్సరాల కాలంలో జరిగిన కేటాయింపులు వినియోగదారులకు ధరలు పెరిగినప్పుడు వాడుకున్నారు కాని రైతుల ధరల స్థిరీకరణకు వాడుకోలేదు.

వ్యవసాయ రంగంలో రైతులు అసంఘటితంగా వున్నంత వరకు చాలా సమస్యలకు పరిష్కారం దొరకదు. అయితే రైతులను ఉత్పత్తిదారుల సంఘాలు గా ఏర్పాటు చేయటానికి వారికి రుణాలు, మౌలిక వసతులు కల్పించటానికి గణనీయమైన పెట్టుబడులు పెట్టవలసిన అవసరం వున్నది. అలాగే కార్పొరేట్ సంస్థలతో సమానంగా 30 శాతం పన్నులు కట్టాలి. మిగతా సంస్థలకు ఇచ్చినట్టుగా పన్ను రాయితీలు, ఇతర ప్రోత్సాహకాలు అందించాల్సిన అవసరం వుంది.

వచ్చే ఐదు సంవత్సరాల కాలంలో ప్రస్తుత ధోరణి కొనసాగుతుందని అనుకున్నా, ఎదో విధంగా రైతుల ఆదాయం వచ్చే ఐదేళ్లలో రెట్టింపు అవుతుందని భావించినా రైతులకు పెద్దగా వుపయోగం వుండకపోవచ్చు. ప్రస్తుతం వున్న రూ 6,426 ఆదాయం 2022 సంవత్సరంలో 13,000 నెలకు అవుతున్ననుకున్నా, అది ప్రస్తుతం అతితక్కువ జీతం అందే కింద స్థాయి ప్రభుత్వ ఉద్యోగి ఆదాయంలో సగం వుంటుంది. ఇది ఏమాత్రం ఆశాజనకంగా లేదు.

డా॥ జి.వి.రామాంజనేయులు...

కిసాన్ స్వరాజ్ సమ్మేళనం

రైతు సంఘాల, వ్యవసాయదారుల శ్రేయోభిలాషుల జాతీయ స్థాయి సమావేశం

ఆధ్వర్యం: అలయెన్స్ ఫర్ సస్టెయినబుల్
& హాబిస్టిక్ అగ్రికల్చర్ (ASHA)

స్థానిక నిర్వహణ:
రైతు స్వరాజ్య వేదిక

తేదీ: ఏప్రిల్ 3, 2016 స్థలం: P.G.R.R.C.D.E ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ, హైదరాబాద్

దేశంలో వ్యవసాయ సంక్షోభం తీవ్ర స్థాయిలో కొనసాగుతున్న సందర్భంలోనూ, గత రెండు సంవత్సరాలలో దేశంలోని అనేక రాష్ట్రాలు వరుసగా కరువు బారిన పడిన స్థితిలోనూ, 3వ అఖిల భారత కిసాన్ స్వరాజ్ సమ్మేళనం జరగబోతున్నది. చిన్న రైతుల నుండి భూమిని, విత్తనాలను ప్రభుత్వ మద్దతు వ్యవస్థలను కబళించేందుకు రాబందు శక్తులు ప్రయత్నిస్తున్నాయి. కార్పోరేట్లకు ఆధిపత్యాన్ని కట్ట బెట్టేలా రసాయనాలతో, భారీయంత్రాలతో వ్యవసాయాన్ని ప్రోత్సహించే విధానాల వైపు ప్రభుత్వాలు నడుస్తున్నాయి.

ఈ సమయంలోనే వివిధ రైతాంగ ఉద్యమాల మధ్య సంఘీభావం, ఐక్యత పెరుగుతున్నది. భూ ఆర్డినెన్స్ లాంటి రైతు వ్యతిరేక విధానాలకు వ్యతిరేకంగా పెద్ద ఎత్తున ఉద్యమాలు జరిగి ఆర్డినెన్స్ ను వెనక్కి నెట్టాయి. పర్యావరణ హితమైన సుస్థిర వ్యవసాయాన్ని ప్రోత్సహించాలని బలమైన కార్యాచరణ సాగింది. హరిత విప్లవ నమూనాలను, వ్యవసాయరంగంలో కార్పోరేటీకరణను ప్రతిఘటిస్తూ రైతాంగం ఉద్యమిస్తోంది. రైతుల ఆత్మహత్యల విషయంలో, పర్యావరణ, ఆర్థిక సంక్షోభం విషయంలో స్పందించాలని ఇతర సామాజిక శక్తులు ప్రభుత్వాలపై పెద్ద ఎత్తున ఒత్తిడి తెస్తున్నాయి.

ఇటువంటి ప్రత్యేక సమయంలో, మనముందు ప్రస్తుతమున్న సంక్షిప్తమైన సవాళ్ళపై మన అవగాహనను పటిష్టపరుచుకోవడం, పరస్పర అంగీకారమైన అంశాలపై మన మధ్య మరింత బంధాన్ని నిర్మించుకోవడం, ఆలోచనలలోనూ, ఆచరణపరంగానూ సంకల్పాన్ని పంచుకోవడానికి ఈ కిసాన్

సమ్మేళనం ప్రధాన అంశాలు

1. రైతులను ప్రభావితం చేసే వివిధ విధాన నిర్ణయాలపై సమాచారాన్ని, దృష్టికోణాన్ని పరస్పరం పంచుకోవడం.
2. ASHAలో సభ్యులుగా వున్న వ్యక్తులు, సంస్థల మధ్య చర్చల ద్వారా మరింత పరస్పర అవగాహన, తద్వారా కార్యాచరణలో నూతన ఉత్సాహాన్ని పొందడం.
3. ASHA ఆలోచనలకు దగ్గరగా వున్న ఇతర వేదికలతో సంఘీభావం పెంచుకోవడం, అందరి అనుభవాలు, వ్యూహాల నుండి పరస్పరం నేర్చుకోవడం, సాధ్యమైతే భవిష్యత్ కార్యాచరణను రూపొందించుకోవడం.
4. విత్తన మేళా, ఎగ్జిబిషన్, ప్రముఖులతో ప్రసంగాలు ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా ప్రజలలో చైతన్యాన్ని, అవగాహననూ పెంపొందించడం.

రిసెప్షన్ కమిటీ

వడ్డే శోభనాద్రీశ్వర్ రావు, మాజీ వ్యవసాయ శాఖ మంత్రి
ప్రొ|| కోదండ రామ్, తెలంగాణా జే.ఏ.సి. చైర్మన్
ఇ.ఎ.ఎస్. శర్మ, కేంద్ర ప్రభుత్వ మాజీ కార్యదర్శి (ఇంధనశాఖ)
కె. రామచంద్రమూర్తి, సాక్షి సంపాదకులు
కె. శ్రీనివాస్, ఆంధ్రజ్యోతి సంపాదకులు
ఎస్. జీవన్ కుమార్, మానవహక్కుల వేదిక రాష్ట్ర అధ్యక్షులు

మల్లేపల్లి లక్ష్మయ్య, తెలంగాణా విద్యావంతుల వేదిక
ప్రొ|| రమా మేల్కొట్టే (రిటైర్డ్), ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ
ప్రొ|| కె.ఆర్. చౌదరి (రిటైర్డ్), వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం
ప్రొ|| ఎ. ప్రసాదరావు (రిటైర్డ్), వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం
ప్రొ|| డి. నర్సింహారెడ్డి, ఐ.సి.ఎస్.ఎస్.ఆర్.
బి. రామకృష్ణ రాజు, ఎన్.ఎ.పి.యం.

సమ్మేళనంలో ముఖ్య కార్యక్రమాలు

- దేశ వ్యాప్తంగా వచ్చిన రైతు సంఘాల నాయకులు, నిపుణులతో ప్లీనరీ సభలు, ముఖ్య విషయాలపై చర్చలు, ఉమ్మడి తీర్మానాలు.
- వ్యవసాయరంగ సవాళ్ళపై నిపుణులతో అంశాల వారీగా చిన్న బృందాలలో అవగాహన తరగతులు.
- అనేక రాష్ట్రాల విత్తన రైతుల ద్వారా జీవ వైవిధ్యత ప్రదర్శన.
- సేంద్రియ ఆహారం, చిరుధాన్యాలతో భోజనాలు.
- సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు.

సమ్మేళనంలో పాల్గొంటున్న వారు

20 రాష్ట్రాల నుండి ASHA-కిసాన్ స్వరాజ్ లోని సంఘాల ప్రతినిధులు, రైతులతో పాటు ఇతర సంఘాలు, వేదికల ప్రతినిధులతో సమ్మేళనం జరుగుతుంది. దేవేందర్ శర్మ, యేగేంద్రయాదవ్, మేధాపాట్కర్, యుధవీర్ సింగ్, అజయ్ వీర్ జాక్కడ్, సునీలం, లింగరాజ్ ప్రధాన్, విజూ కృష్ణన్, క్లాడ్ అల్వారెస్, ప్రొ|| కోదండరామ్, వడ్డే శోభనాద్రీశ్వర రావు వంటి ముఖ్యులు పాల్గొంటున్నారు.

ముఖ్య వేదికలు, సంఘాలు: మహిళా కిసాన్ అధికార మంచ్, జై కిసాన్ ఆందోళన్, కిసాన్ ఏక్తా మంచ్, ఎన్.ఎ.పి.యం., భూమి అధికార్ సంఘర్ష మంచ్, భారతీయ కిసాన్ యూనియన్, భారతీయ కృషిక్ సమాజ్, ఆర్గానిక్ ఫామింగ్ ఆసోషియేషన్ ఆఫ్ ఇండియా, ఫోకస్ ఆన్ గ్లోబల్ సౌత్, కర్ణాటక రాజ్య రైత సంఘ, గుజరాత్ ఖేదుత్ సమాజ్, తెలంగాణా రైతు జే.ఏ.సి.

'కిసాన్ స్వరాజ్ విధానం' మూలస్థంభాలు

1. వ్యవసాయ కుటుంబాలు గౌరవంతో జీవించేందుకు అవసరమైన కనీస ఆదాయానికి హామీ ఇచ్చే ఆదాయ భద్రత.
2. సుస్థిర వ్యవసాయ జీవనోపాధులు లక్ష్యంగా వనరుల సంరక్షణ, సుస్థిర వినియోగం, తద్వారా వ్యవసాయ పద్ధతులలో పర్యావరణ సుస్థిరత.
3. భూమి, నీరు, అడవులు, విత్తనం లాంటి వ్యవసాయ వనరులపై ప్రజల ఆధిపత్యం.
4. అందరికీ సురక్షితమైన, ఆరోగ్యకరమైన, పౌష్టికమైన, సరిపోయినంత ఆహారం అందుబాటు.

సమ్మేళనంలో చర్చించే ముఖ్యాంశాలు

1. పర్యావరణహితమైన వ్యవసాయం
2. విత్తన సార్వభౌమత్వం మరియు వైవిధ్యం
3. వ్యవసాయ రంగాన్ని ప్రభావితం చేస్తున్న ఆర్థిక విధానాలు
4. మహిళా రైతుల హక్కులు
5. భూమి హక్కులు, కౌలు రైతుల సమస్యలు
6. వ్యవసాయంలో W.T.O., ఫ్రీ ట్రేడ్ ప్రభావాలు
7. పురుగు విషాలు, రసాయనిక ఎరువులు, జన్యు మార్పిడి పంటలు వంటి వ్యవసాయ సాంకేతికతల దుష్ప్రభావాలు
8. ఆదివాసీల వ్యవసాయం
9. వినియోగదారులకు సహకారం, వారి సాధికారత

సమ్మేళనంలో పాల్గొనడానికి సహకరించడానికి వివరాలు

- సమ్మేళనంలో పాల్గొనడానికి రిజిస్ట్రేషన్ అవసరం. సాధారణ రిజిస్ట్రేషన్ గడువు మార్చి 7న ముగిసింది. అయితే కొద్ది మంది అత్యవసర రిజిస్ట్రేషన్ ద్వారా మార్చి 20 వరకు నమోదు చేసుకొనే అవకాశం వుంది.
- రిజిస్ట్రేషన్ రుసుము: రైతు ప్రతినిధులకు 750/-, మహిళా ప్రతినిధులకు 500/-, ఇతరులకు 1000/-
- ఆన్లైన్ రిజిస్ట్రేషన్ www.csa-india.org ద్వారా చేసుకోవచ్చు.
- సమ్మేళనంలో వాలెంటీర్లుగా సహకరించడానికి, మరియు ఇతర వివరాలకు సంప్రదించండి: కన్నెగంటి రవి - 9912928422, నవీన్ - 9160309301, బి.కొండల్ - 9948897734

2016-17 వ్యవసాయానికి

తెలంగాణ రాష్ట్ర బడ్జెట్ - భారీ తగ్గింపులు

డా॥ డి. నరసింహారెడ్డి, వ్యవసాయ రంగ విశ్లేషకులు

- ◆ తెలంగాణ ప్రభుత్వం 2016-17లో వ్యవసాయ మరియు సహకార శాఖకు, ప్రణాళిక మరియు ప్రణాళికేతర కేటాయింపులు కలిపి, రూ. 6,759.71 కోట్లు కేటాయించింది. ఇందులో వ్యవసాయం, వుద్యానవనం, పట్టు, మార్కెటింగ్ అభివృద్ధి, సహకార, వర్షాభావ ప్రాంతాల అభివృద్ధి శాఖల పద్దులు కలిపి వుంటాయి. గత సంవత్సరం 2015-16లో జరిపిన కేటాయింపులు రూ. 7,134.70 కోట్లు. 2014-15లో జరిపిన కేటాయింపులు రూ. 6,276.33 కోట్లు. గత ఏడాదితో పోలిస్తే, 5 శాతం తగ్గింపు.
- ◆ ఇందులో ప్రణాళిక కేటాయింపులు రూ. 1,821.24 కోట్లు కాగా, ప్రణాళికేతర కేటాయింపులు రూ. 4,938.47 కోట్లు. ప్రణాళిక కేటాయింపులు రూ. 241 కోట్లు తగ్గించారు. బహుశా కేంద్ర పథకాల మార్పు వల్ల కావచ్చు. అదే నిజమైతే, కేంద్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్రాలకు నిధులు నేరుగా, గంపగుత్తగా బదలాయించినా, ఆ మేరకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం అవే నిధులు వ్యవసాయానికి ఇవ్వలేదు. పోయిన ఏడాది కూడా ఇవ్వనప్పుడు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కేంద్ర నిధుల తగ్గింపు అనే కారణం చెప్పింది తప్పితే, కేంద్ర నిధులు రప్పించుకునే కృషి సల్పినట్టు లేదు.
- ◆ కొంత తగ్గించి, ఇంకొక దగ్గర పెంచి, మొత్తానికి గత ఏడాది కంటే తగ్గించింది రూ. 375 కోట్లు. కరువు వల్ల, అకాల వర్షాల వల్ల, గాలి దుమారంతో నకిలీ విత్తనాల వల్ల, ఇంకా అనేక కారణాల వల్ల

రైతులు ఆదాయం తగ్గిపోయి, అప్పుల బారిన పడి, ఆత్మహత్యలు చేసుకుంటున్న సమయంలో తగ్గింపు ఆశ్చర్యం కలిగించింది. ఆర్థిక మంత్రి తన బడ్జెట్ ప్రసంగంలో వ్యవసాయం ప్రధానం అని చెప్పినా కూడా బడ్జెట్ తగ్గించడం బాధాకరం.

- ◆ కేంద్ర ప్రభుత్వ సహకారంతో రాష్ట్ర ప్రణాళిక పథకాలకు కేటాయింపు ఈ సంవత్సరం రూ. 631.95 కోట్లు. గత ఏడాది రూ. 674.74 కోట్లు కాగా, అంతకు ముందు సంవత్సరం 2014-15లో రూ. 815.57 కోట్లు - 17 శాతం కోత. పోయిన ఏడాదితో పోలిస్తే, ఈ సారి తగ్గింపు రూ. 42.79 కోట్లు. వరుస సంవత్సరాల తగ్గింపు ఆందోళన కలుగజేస్తున్నది. బాధ్యులు కేంద్రమా, రాష్ట్రమా అనే ప్రశ్న తేలాల్సి వుండగా, ఈ విధమైన తగ్గింపు ఆయా పథకాల అమలు తీరు మీద, చిత్తశుద్ధి మీద తీవ్ర వ్యతిరేక ప్రభావం చూపే అవకాశం వున్నది. ఈ పథకాలలో కూడా తెలంగాణ వ్యవసాయానికి పునర్జన్మనిచ్చే పరంపరాగత్ కృషి సించాయి యోజన (సంప్రదాయ వ్యవసాయం) పూర్తిగా తొలగించారు. ఒకటే సంవత్సరం రూ. 18 కోట్ల కేటాయింపుతో అమలు చేసి, మళ్ళీ దానికి తిలోదకం ఇవ్వడం సరి కాదు. ప్రభుత్వం ఈ పథకం గుర్తించి పునరాలోచించాలి. భూసార పరిరక్షణ ప్రాజెక్ట్ కి (National Project on Management of Soil Health and Fertility) కూడా ఎటువంటి నిధులు ఇవ్వలేదు. తెలంగాణలో భూసార పరిరక్షణ అత్యంత అవసరం.

అనేక గ్రామాలలో సారవంతమైన భూమి తగ్గిపోతున్నది. ఈ పథకం ఆహార ఉత్పత్తి కొనసాగింపునకు చాలా అవసరం.

♦ పోయిన సంవత్సరమే మూడు కొత్త కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకాలు జోడించారు. Paramparagath Krishi Vikas Yojana, అనగా సాంప్రదాయ వ్యవసాయ అభివృద్ధికి రూ. 18 కోట్లు ఇచ్చారు. National Project on Soil Fertility and Health రూ. 12 కోట్లు మరియు ప్రతి బొట్టుకు అధిక దిగుబడి (Per Drop More Crop) కు రూ. 108.01 కోట్లు ఇచ్చారు. ఈ సంవత్సరం మొదటి మూడు తొలగించి, మూడవ దానికి రూ. 112 కోట్లకు పెంచారు. ఈ మార్పుల వెనుక ప్రభుత్వ ఆలోచనల సరళి బహిర్గతం చేయాల్సిన అవసరం ఎంతైనా వుంది.

♦ ఇటువంటి పథకాలకు రెండు సంవత్సరాలకు తగ్గించింది రూ. 182 కోట్లు. కేంద్ర ప్రభుత్వం ఇవ్వలేదా? ఇవ్వకుంటే, ఆ మేరకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం భరించలేని పరిస్థితులలో వుందా? 14వ ఫైనాన్స్ కమీషన్ రాష్ట్రానికి 38 నుంచి 42 శాతం పెంచిన నిధులలో రూ. 182 కోట్లు పుట్టవా?

♦ ఈ ఏడాది రుణ మాఫీకి రూ. 4250 కోట్లు, కేంద్ర పథకాలకు రూ. 631 కోట్లు తీసివేస్తే, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తానుగా వ్యవసాయ శాఖకు కేటాయించిన నిధులు కేవలం రూ. 1729 కోట్లు. అనేక సమస్యలున్నరైతుకు ఊరట కలిగించడానికి కూడా ఇవి సరిపోవు. ప్రభుత్వం ఈ కొనరు నిధులతో తెలంగాణా వ్యవసాయాన్ని యే దిశగా అభివృద్ధి చేస్తున్నదో స్పష్టం చేయాలి.

♦ పథకాల కేటాయింపు ఒక ఎత్తైతే, ఇచ్చిన నిధులు యే విధంగా ఖర్చు పెడుతున్నారు అనేది కూడా

ముఖ్యమైన ప్రశ్న. కేంద్ర ప్రభుత్వం కేటాయించిన కొత్త పథకం, ప్రతి బొట్టుకీ అధిక దిగుబడి వలన చిన్న, సన్నకారు రైతులకు ఎటువంటి లబ్ధి చేకూరుతుంది? కొన్ని సంవత్సరాల నుంచి అమలు అవుతున్న రాష్ట్రీయ కృషి వికాస్ యోజన పథకం వల్ల వారికి ఎటువంటి ప్రయోజనం కలుగలేదు అన్నది వాస్తవం. సి.ఎ.జి ఆడిట్ రిపోర్ట్ లో కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకాలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ద్వారా కాకుండా నేరుగా ఖర్చు పెట్టే వ్యవస్థ వల్ల, ఆ నిధులపై సరి అయిన అజమాయిషీ లేదు అని చెప్పడం జరిగింది.

♦ ప్రణాళికా పథకాలలో ఈ సంవత్సరం, అంటే 2016-17లో 15 పథకాలకు నిధులు లేవు. అంటే, ఈ పథకాలు ఎత్తివేశారు. ఇది యే ప్రాపదికన జరిగిందో తెలియదు. ఎవరితో చర్చలు జరిపి, సమీక్షలు చేసి, ఈ విపరీత నిర్ణయం తీసుకున్నారో తెలంగాణా శాసనసభలో ప్రభుత్వం చెప్పాలి.

♦ 2014-15లో మార్కెట్ స్థిరీకరణ నిధికి రూ. 400 కోట్లు ఇస్తే, 2015-16లో అది రూ. 75 కోట్లకు తగ్గించారు. 2016-17లో పూర్తిగా ఎత్తివేశారు. నిధులు కేటాయించలేదు. పత్తి, చెరుకు రైతులకు గిట్టుబాటు ధర రాలేదు. మార్కెట్లో నష్టపోయారు. ధాన్యం సేకరణ తగ్గించాలని కేంద్ర ప్రభుత్వం ఆదేశాలు ఇచ్చింది. ఎఫ్.సి.ఐ.కీ నిధులు తగ్గించారు. గిట్టుబాటు ధర రాక, రైతులు ఆత్మహత్య చేసుకుంటున్నారు. ఈ తరుణంలో మార్కెట్ స్థిరీకరణ నిధికి కనీసం రూ. 5000 కోట్లు కేటాయించాల్సిన పరిస్థితిలో పూర్తిగా ఎత్తివేయడం రైతులను మోసం చేయడమే. ఎన్నికలకు ముందు ఇచ్చిన హామీలలో ఈ నిధికి చాలా ప్రాముఖ్యం ఇవ్వబడింది.

♦ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం SCP (Sub component Plan for

SCs) మరియు TSP (Tribal Sub-Plan)లకు గత ఏడాది ఇచ్చిన నిధుల కంటే తక్కువ చేసింది. అనేక పథకాలకు నిధులు ఇవ్వనేలేదు. SCP (Sub component Plan for SCs) క్రింద 2014-15లో రూ. 287.58 కోట్లు ఇస్తే, 2015-16లో అది రూ. 104.18 కోట్లకు తగ్గింది. 2016-17లో ఈ పద్దు క్రింద నిధులు ఇచ్చింది కేవలం రూ. 97.74 కోట్లు. ఇవి కూడా పూర్తిగా కేంద్ర పథకాలలో భాగంగానే. రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ప్రణాళికా నిధులు ఈ పద్దులో, పూర్తిగా సున్నా చేశారు.

- ✦ అదే విధంగా TSP (Tribal Sub-Plan) క్రింద 2014-15లో రూ. 217.03 కోట్లు కేటాయిస్తే, 2015-16లో రూ. 63.02 కోట్లకు తగ్గించారు. 2016-17లో ఇంకా తగ్గించి కేవలం రూ. 57.89 కోట్లు మాత్రమే కేటాయించారు. ఇవి కూడా కేంద్ర పథకాలలో భాగంగా ఇచ్చినవే. రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ప్రణాళిక నిధులు, ఈ పద్దులో కూడా పూర్తిగా సున్నా చేశారు.
- ✦ పూర్తిగా ఎత్తివేసిన పథకాలలో వడ్డీ రాయితీ, పొలం బడి వంటి ముఖ్య కార్యక్రమాలు వున్నాయి. చిన్న,

నన్నకారు రైతుల వట్ల ఇంతటి నిర్లక్ష్యం గర్వించదగింది.

- ✦ హైదరాబాద్ నగరం నడిబొడ్డున వున్న పబ్లిక్ గార్డెన్ సుందరీకరణకు రూ. 2 కోట్లు ఇచ్చారు.
- ✦ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ 2016-17 కేటాయింపులలో మూడు అంకెల నిధులు తెచ్చుకున్న పథకాలు కేవలం ఆరు పథకాలు. అవి కూడా యాంత్రికరణ, పాలీ హౌజ్, బీమా, గ్రామీణ అభివృద్ధి, మైక్రో ఇరిగేషన్ మరియు వడ్డీలేని రుణాలు. అన్ని కలిపితే ఇచ్చిన కేటాయింపులు రూ. 1027.81 కోట్లు. ప్రణాళిక కేటాయింపులలో ఇది 57 శాతం.
- ✦ వీటికి మూడు అంకెల నిధులు తెచ్చుకున్న రెండు కేంద్ర పథకాల కేటాయింపులు జోడిస్తే, ప్రణాళిక కేటాయింపులలో కేవలం 8 పథకాలకు రూ. 1410 కోట్లు, ప్రణాళిక కేటాయింపులలో ఇది 78 శాతం.
- ✦ స్పష్టంగా, పథకాల కుదింపు జరిగింది. నిధులు తగ్గించడం కూడా అయినది. తగ్గింపులు, తీసివేతలలో అనేక ముఖ్య పథకాలు వున్నాయి. అందునా చిన్న, నన్నకారు రైతులకు ఉద్దేశించినవి కావడం గమనించాల్సిన విషయం.

సందేహాలు నూచనలు

రసాయనిక ఎరువులు, పురుగు మందులు వాడకుండా సేంద్రియ పద్ధతుల్లో వ్యవసాయం చేస్తున్న / చేయాలను కుంటున్న

రైతులు వివిధ పంటల సస్యరక్షణ విషయంలో తమ సందేహాలను సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం (సి.ఎస్.ఎ)

కార్యాలయానికి ఫోన్ చేసి, శాస్త్రవేత్తలను అడిగి నివృత్తి చేసుకోవచ్చు.

పురుగు మందులు లేని వ్యవసాయం గురించి, పద్ధతుల గురించి, మీ దగ్గర సంపన్నమైన అనుభవాలు వుంటాయి,

ఆలోచనలు ఉంటాయి. ఈ పని ఇంకా మెరుగ్గా చేయడానికి సూచనలు, సలహాలు అందిస్తూ 'తొలకరి' కి

ఉత్తరాలు రాయండి, వాటిని రాబోయే సంచికలలో ప్రచురిస్తాం.

ఫోన్ నం: 040-27017735

ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ రాష్ట్రాల్లో 'భూమి' ప్రశ్న చరిత్ర, వర్తమానం, అవకాశాల చర్చ

6. హైదరాబాద్ కౌలుదారీ, వ్యవసాయ భూముల

చట్టం, 1950

నేటి ప్రాసంగికత:

స్వయంగా సాగు చేసే వారి చేతిలోనే భూమి ఉండాలి. అది కూడా తగినంత వుండాలి, వీలైనంత వరకు ఒక దగ్గరే ఉండాలి, సమిష్టి వ్యవసాయం ప్రోత్సహించాలి వంటి వాస్తవ సాగుదార్ల అనుకూల అంశాలు కలిగిన ఏకైక చట్టం హైదరాబాద్ కౌలుదారీ, వ్యవసాయ భూముల చట్టం, 1950. ఈ చట్టం ఒక చారిత్రక నేపథ్యం నుండి వచ్చింది. వీరోచిత తెలంగాణ సాయుధ పోరాటం లేవనెత్తిన ప్రశ్నలు, తయారు చేసిన భూమికకు చట్టపర సమాధానం వెతకటానికి అప్పటి భారత ప్రభుత్వం చేసిన ప్రయత్నమే ఈ చట్టం. గమనించ వసిందేమిటంటే అప్పటికింకా హైదరాబాదు సంస్థానంలో ప్రజలెన్నుకున్న ప్రభుత్వం ఏర్పడలేదు. భారత దేశ సైన్యం, కేంద్ర ప్రభుత్వం ఎంపిక చేసిన అధికారుల పర్యవేక్షణలోనే పాలన వుండింది. ఈ చట్టంలోని కొన్ని ముఖ్యాంశాలు:

- ✦ ప్రత్యక్షంగా సాగు చేయని వారు వ్యవసాయ భూములు కొనకుండా, కలిగి ఉండకుండా నిషేధం(సెక్షన్ 49)
- ✦ ఒక కుటుంబానికి గరిష్ట భూమి ఎంత ఉండాలి అనే పరిమితితో పాటు ఒక కుటుంబం తమ అవసరాలు తీర్చుకోవడానికి కనీస వ్యవసాయభూమి ఎంత వుండాలి అనే నిర్వచనం. ఆయా భూముల ఉత్పాదకత, సాగునీటి లభ్యత, పండించే పంటల ఆధారంగా ఎంత భూమి వుంటే ఒక ఐదుగురు సభ్యులున్న కుటుంబం అప్పులు చేయకుండా తమ అవసరాలను తీర్చుకో గలుగుతుందో అంత కంటే తక్కువ భూమి ఒక

వ్యవసాయ కుటుంబానికి ఉండకూడదనే నిబంధన.

- ✦ కనిష్ట పరిమితికి తగ్గే లేదా గరిష్ట పరిమితికి మించే విధంగా జరిగే భూ క్రయ, విక్రయాలు లేదా లీజు నిషేధం (సెక్షన్ 48)
- ✦ కనిష్ట పరిమితి (ఒక ఆర్థిక కమతం) భూమి ఒక్కరి కన్నా ఎక్కువ వ్యక్తుల చేతుల్లో వుండటం లేదా ఒక వ్యక్తి కనిష్ట పరిమితి కన్నా తక్కువ భూమి కలిగి వుండటం లేదా సాగు చేయడం నిషిద్ధం (సెక్షన్ 61).
- ✦ వారసత్వం ద్వారా కూడా భూమి కనిష్ట పరిమితి కన్నా తక్కువ అయ్యే విధంగా వారసులకు పంపిణీ జరగకూడదు. అవసరమైతే ఒక్కరికే వారసత్వంగా భూమి దక్కాలి.
- ✦ కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితుల్లో, అది కూడా తాలుకీదారు యొక్క ముందస్తు అనుమతితో తప్ప భూమిని కౌలుకివ్వడం నిషేధం (సెక్షన్ 6,7)
- ✦ భూమిని సాగుచేయకుండా ఖాళీగా/పడావుగా వుంచినా, ఆ భూమి యొక్క సామర్థ్యం మేరకు సరిగా సాగు చేయకపోయినా భూమిని సాగు నిమిత్తం స్వాధీనం చేసుకునే హక్కు ప్రభుత్వానికి వుంది (సెక్షన్ 51)
- ✦ చట్టం అమలులో వచ్చేనాటికి ముందు 6 సంవత్సరాలకు తగ్గకుండా సాగు చేస్తున్న కౌలుదార్లు లేదా వారి వారసులను రక్షిత కౌలుదార్లుగా గుర్తించి వారిని భూమినుండి తొలగించకుండా రక్షణ కల్పించడం (చాప్టర్ 4, సెక్షన్ 34-46)
- ✦ మొత్తంగా పై చట్టం వ్యవసాయ భూమిని ఆస్తిగా కన్నా

జీవనోపాధి వనరుగా పరిగణించింది. తద్వారా వ్యవసాయం చేయగలిగిన వారి చేతుల్లోనే, వారు తమ జీవనం సాఫీగా సాగించడానికి తగినంత భూమి ఉండాలనే ముఖ్యసూత్రాలకు అనుగుణంగా నిబంధనలను ఏర్పరచింది. అంతే కాక అప్పటికే ఉన్న కౌలుదార్లకు రక్షణ, వారు తాము సాగుచేస్తున్న భూములను సొంతం చేసుకోవడానికి వెసులుబాటు, కౌలు రుసుము పై నియంత్రణ వంటి అంశాలు కూడా ఈ చట్టంలో వున్నాయి. పై చట్టం అమలును మరింత పటిష్టం చేసే దిశగా మొదటి రెండు సంవత్సరాలు (1950-52) కొన్ని సవరణలు చేయగా ఆ తరువాత మాత్రం ఎక్కువగా ఆ చట్టాన్ని నీరుగార్చే సవరణలే చేయబడ్డాయి.

తెలంగాణలోని భూ స్వాములు సాయుధ పోరాటం కారణంగా తగ్గిన తమ శక్తిని, పరపతిని పోలీసు ఏక్షన్ ద్వారా, ఎన్నికలలో గెలవటం ద్వారా మళ్ళీ కూడగట్టుకుని కౌలుదార్ల నమోదును, రక్షిత కౌలుదారీ అంశాల అమలును సక్రమంగా అమలు కాకుండా అడ్డుకోవడంతో పాటు చట్టంలో తమకు అనుకూలంగా వెసులుబాట్లు కల్పించడం మొదలు పెట్టారు. భూములు సారవంతం కానివిగా చూపిస్తూ గరిష్ట పరిమితిని కొన్ని వందల ఎకరాలకు పెంచుకున్నారు. దీంతో చట్టం ఉద్దేశం, స్ఫూర్తి నిర్వీర్యమైంది. ఎక్కువ శాతం భూములను సొంత సాగు పేరుతో భూస్వాములే అట్టిపెట్టుకున్నారు. చాలా చోట్ల పేదలు సాగుదార్లుగా నమోదయినా వారికి తెలియకుండా, తమ పరపతితో, ఆధిపత్యంతో వారికి భూమిని అందకుండా భూ స్వాములు అడ్డుకున్నారు. చట్టం వచ్చి 60 సంవత్సరాలైన తరువాత కూడా తెలంగాణలో సెక్షన్ 38-ఇ కింద రక్షిత కౌలుదార్లుగా సర్టిఫికేట్లు పొందని వారు, నమోదయిన వారిలో ఇంకా భూమి అందని వారు ఉన్నారంటే పరిస్థితి అర్థం చేసుకోవచ్చు.

ఈ చట్టం అమలు ప్రక్రియ రెండు పరస్పర విరుద్ధమైన అంశాలను ముందుకు తెస్తుంది. ఒకటి, ప్రజల చేత ఎన్నుకోబడిన ఉన్నతాధికారులు పేదల భూముల హక్కుల రక్షణ కోసం మెరుగైన చట్టం, ప్రయత్నాలు చేయడం, ప్రజల

చేత ఎన్నుకోబడిన ప్రజా ప్రతినిధులు పేదలకనుకూలమైన చట్టాలను సక్రమంగా అమలు చేయకుండా నిర్వీర్యం చేయడం. రెండవది క్షేత్ర స్థాయిలో పని చేసే అధికారుల (పట్వారీ, పోలీస్ పటేల్, తహశీల్దార్) మీద ఒత్తిడి తెచ్చి, భూ స్వాముల దాడులు, కుయుక్తులను ఎదుర్కునే సంఘటిత శక్తి లేకుండా ఇటువంటి పేదల అనుకూల చట్టాలు అమలువుతాయని అధికారులు భావించడం లేదా ఆ వత్తిడి, మద్దతు హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ ద్వారా లభిస్తుందని భ్రమ పడడం. ఈ చట్టం వచ్చిన సందర్భంలో కమ్యూనిస్టు కార్యకర్తలు, నాయకుల పై తీవ్ర నిర్బంధం ఉండటంతో అటువంటి సంఘటిత శక్తి, వత్తిడి, కౌలుదార్లకు మద్దతు కరువయింది. అధికారులు తమ ఉత్తర్వులలో ఈ చట్టం అమలు కోసం హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ యొక్క మద్దతు తీసుకోమని కింద అధికారులకు సూచించడం ఇందులోని రాజకీయ కోణాన్ని సూచిస్తుంది. భూస్వాములు ఎక్కువగా ఉన్న కాంగ్రెస్ పార్టీ మద్దతు తీసుకుని ఈ చట్టంలోని అంశాల కోసమే పోరాటం చేస్తున్న కమ్యూనిస్టులను మాత్రం నిర్బంధంలో పెట్టి ఈ చట్టం అమలు చేయాలనుకోవడం దివాళాకోరుతనం. ఈ చట్టం అమలు యొక్క విఫల అనుభవం అది నిరూపించింది.

1956 తరువాత తెలంగాణ దొరలకు ఆంధ్రా జమీందారులు, పెట్టుబడిదారులు తోడయ్యారు. ఇరువర్గాలు కలిసి 1950 చట్టంలోని నిజమైన సాగుదార్లుకు మేలు చేకూర్చే సానుకూలాంశాలను కొత్తగా ఏర్పడిన ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ మొత్తానికి అన్వయించకపోగా, 1969 వరకు వివిధ సవరణలతో తెలంగాణ ప్రాంతంలో కూడా ఆ చట్టాన్ని నిర్వీర్యం చేశారు. ఆ తరువాత వచ్చిన లోపాలతో కూడిన భూ గరిష్ట పరిమితి (సీలింగ్) చట్టం, ప్రభుత్వ భూములను పెద్ద ఎత్తున పేదలకు పంచిన కార్యక్రమం అన్నీ కంటి తుడుపు చర్యలే. జరిగిన పెద్ద మోసాన్ని కప్పిపెట్టే ప్రయత్నాలే. ఈ సందర్భంలో ప్రజా ఉద్యమాలు, కమ్యూనిస్టు పార్టీల దృష్టి 1971-72లో వచ్చిన సీలింగ్ చట్టం, ప్రభుత్వ భూ పంపిణీ

విధానం పై ఎక్కువ వుండిందే కానీ 1950 చట్టం పై లేకుండా. 1950 చట్టంలోని 'దున్నేవానికే భూమి' అనే ఆత్మను తరువాత వచ్చిన చట్టాలు నీరుగార్చడంతో పాటు వ్యవసాయ భూమిని ఒక ఆస్తిగా రూపాంతరం చేయడానికి తోడ్పడ్డాయి. అసైన్మెంట్ భూముల నిషేధ చట్టం (9/77) ఆ స్ఫూర్తి కలిగి వున్నా వరుస ప్రభుత్వాలు ఆ చట్టాన్ని అమలుచేయకుండా ప్రజలను దారుణంగా మోసం చేశాయి.

ఆ కాలంలో ఉమ్మడి రాష్ట్రం మొత్తానికి 1950 చట్టంలోని సూత్రాలను, అంశాలను ఖచ్చితంగా అన్వయించి, అమలు చేసి వుంటే నేటి పరిస్థితి వేరే విధంగా వుండేది. ఇప్పుడు కౌలు రైతులుగా, వ్యవసాయకూలీలుగా, చిన్న, సన్నకారు రైతులుగా, అసంఘటిత రంగంలో భద్రత లేని పనివారిగా వున్న అనేక మంది చేతుల్లోకి అదనపు వ్యవసాయ భూమి తక్కువ ఖర్చుతో అందుబాటులోకి వచ్చేది. వ్యవసాయ కమతాలు అతి చిన్నవి కాకుండా వ్యవసాయంపై మెరుగైన ఆదాయం వచ్చి వారు కూడా 'రైతు' కుటుంబాల వలె మెరుగైన స్థితిలో ఉండేవారు. అంతే కాకుండా గ్రామీణ ప్రాంతాలలో వ్యవసాయేతర ఉపాధి పెద్ద ఎత్తున చూపవలసిన బాధ్యత ప్రభుత్వంపై ఉండేది. ఆ దిశగా గ్రామీణ పరిశ్రమల ఏర్పాటు, బలోపేతం దిశగా ప్రభుత్వం చర్యలు చేపట్టవలసి వచ్చేది. వ్యవసాయం పై ఇంత పెనుభారం తప్పేది. ఒకే కుటుంబం తమ బతుకుతెరువుకు కొన్ని నెలలు చాలీ చాలని భూముల పైన, కొన్ని నెలలు వ్యవసాయ కూలీలుగా, మరికొన్ని నెలలు భవన నిర్మాణ కార్మికులుగా బైరూపులు కావాల్సిన అగత్యం తప్పేది.

భూమి ఎక్కువ మందికి అందుబాటులోకి రావడం ద్వారా గ్రామాల్లోని ఆర్థిక-రాజకీయ ఆధిపత్యం కొద్దిమంది, కొన్ని వర్గాల చేతుల్లో కేంద్రీకృతం కాకుండా వుండేది. మొత్తంగా సమాజం మరింత ప్రజాస్వామ్యయుతంగా వుండడానికి తోడ్పడేది. అయితే ఏ చట్టమైనా, ముఖ్యంగా అణచివేతకు గురైన ప్రజలకనుకూలమైన చట్టాలు ఎంత అద్భుతంగా ఉన్నా తమకు తాముగా అమలుకావన్నది కూడా

వాస్తవం. అయినప్పటికీ భూమి కోసం జరిగిన ప్రధాన స్రవంతి పోరాటాలు ఈ చట్టం, అందులోని ముఖ్య సూత్రాలకు తగినంత ప్రచారం, ప్రాధాన్యం ఇవ్వలేదేమో అనిపిస్తుంది. ముఖ్యంగా వ్యవసాయం చేయని వారు, వ్యవసాయేతర ఆదాయం అధికంగా కలిగిన వారు, ఇతర లాభసాటి వృత్తుల్లో వున్న వారు వ్యవసాయ భూములను కొనగూడదు, కలిగి ఉండకూడదు అనే అంశం, ఒక పరిమితి కన్నా తక్కువ భూమి వుండకూడదనే అంశం. అలాగని జరిగిన ప్రయత్నాలు, పోరాటాలను పూర్తిగా విస్మరించలేం, ఏ మాత్రం ప్రభావం చూపలేదని చెప్పలేం. అయితే అవి నరిపోలేదు, అవసరమయినంత మార్పును తీసుకురాలేకపోయాయనేది మాత్రం యదార్థం. అందుకే ప్రస్తుత పరిస్థితులకు తగిన ప్రభావవంతమైన అవగాహన, ప్రజా మద్దతు సమీకరణ, పోరాటాల నిర్మాణానికి గత పోరాటాల అవగాహన, ప్రయత్నాలను నిశిత విమర్శకు గురిచేయవలసిన అవసరం వుంది.

7. గత రెండు దశాబ్దాలలో వచ్చిన మార్పులు, భూ సంబంధాలపై ప్రభావాలు:

1950ల నుండి 1980ల వరకు అధికారాన్ని అనుభవించిన వర్గాలు భూ సంబంధాలు ప్రజాస్వామ్యీకరణ కాకుండా, తగినంత భూ పంపిణీ జరగకుండా అవసరమైనప్పుడు మాత్రం కంటితుడుపు చట్టాలు చేస్తూ, బూటకపు భూ పంపిణీలు చేస్తూ కాలం గడిపాయి. అయితే అప్పటికి భూమి ఇంకా పెద్ద ఎత్తున మార్కెట్ వనరుగా మారలేదు. ఈ కాలంలో పై చట్టాల ద్వారా ఎంతో కొంత భూమిని పొందగలిగిన, నిలబెట్టుకోగలిగిన దళితులు, ఇతర బడుగు వర్గాలు భూమిని పెద్ద ఎత్తున కోల్పోలేదు. అప్పటికి పెద్దలందరూ తమకున్న భూములను కాపాడుకోవడం పైనే ఎక్కువ దృష్టిపెట్టినట్లుంది. దాని కారణంగా కొత్తగా ఎక్కువ మందికి భూమి లభించకపోయినా ఉన్న వారికి చాలా పెద్దఎత్తున భూమి పోలేదు (గత రెండు దశాబ్దాలతో పోలిస్తే). ఆ కాలంలో భూమి కోల్పోయిన వారిలో ఎక్కువ శాతం పాత

భూ సేకరణ చట్టం ద్వారా ప్రభుత్వ పరిశ్రమలకు, సాగు నీటి ప్రాజెక్టులకు, బొగ్గు, ఇనుప ఖనిజ తవ్వకాలకు భూములను కోల్పోయిన వారే వుండవచ్చు. అందులో కూడా ఆదివాసీలే ఎక్కువ. అప్పులపై అక్రమ వడ్డీల పేరు మీద, ఇతరత్రా కారణాల పేరు మీద పేదలు భూములు కోల్పోయినా ఇప్పటంత పరిస్థితి లేదు.

ప్రభుత్వ భూములు అన్యాయక్రాంతమవ్వడానికి ప్రత్యేక నేపథ్యం వుంది. ఎక్కువగా అస్సలు భూమి లేని వారికి 1-2 ఎకరాలు ఊరికి దూరంగా తుప్పలు, రాళ్లతో వున్న భూమి ఇచ్చి సాగుకు, రైతుగా నిలదొక్కుకోవడానికి కావలసిన సహకారం ఇవ్వకుండా, వారికున్న ఆర్థిక ఇబ్బందులు తొలగించే ప్రయత్నం చేయకుండా కేవలం భూములిచ్చి చేతులు దులుపుకోవడంతో ఎక్కువ శాతం వాటిని పడావు పెట్టడమో, వచ్చిన ధరకు అమ్ముకోవడమో చేశారు. అప్పుడు పెద్దగా లేని భూమి విలువ తరువాతి కాలంలో విపరీతంగా పెరగడంతో అమ్ముకోవడం మరింత జోరందుకుంది. సీలింగ్ మిగులు భూములు పంచినా అందులో చాలా వాటికి సంబంధించి భూ స్వాములు వాస్తవంగా స్వాధీనం వదులుకోకపోవడం, తమ ఆధిపత్యాన్ని నిరూపించుకోవడానికి, నిలబెట్టుకోవడానికి భూమి పొందిన వారు సాగు చేయకుండా అడ్డుపడటం, వీలైనచోట వారినుండి మళ్లీ కొనడం, లేదా స్వాధీనం చేసుకోవడం చేశారు.

వ్యవసాయ భూమి సాగు చేయని వారి చేతిలో ఉండటం, వ్యవసాయేతర అవసరాలకు మళ్లించడం అనే ప్రక్రియను గత 2-3 దశాబ్దాల ఆర్థిక విధానాలు మరింత విస్తృతం చేశాయి. మధ్యతరగతి, దిగువ మధ్యతరగతి లేదా పేద కుటుంబాలు పట్టణాలకు వలస వచ్చిన క్రమంలో అస్థిరమయిన, తగినంత ఆదాయం లేని ఉపాధి మాత్రమే దొరికినప్పుడు గ్రామంలో వారికున్న వ్యవసాయ భూమి ఆలోచనను కొంత పూరించే వనరుగా మారింది. అది కౌలు రూపంలో కావచ్చు, ఆహార ధాన్యాల రూపంలో కావచ్చు లేదా అవసరాలకు అమ్ముకోగలిగిన ఆస్తి రూపంలో కావచ్చు.

మొత్తంగా ప్రభుత్వాల విధానాల వల్ల భూమిపై ప్రత్యక్షంగా ఆధారపడని లేదా వ్యవసాయం చేయని వారి చేతుల్లో భూమి ఉండటం ఒక ఆధిపత్య స్థాయి నుండి అవసరం దాకా వచ్చింది. ఇది అప్పటికే ఆయా కుటుంబాలకు ఉన్న భూమిని వదులుకోకుండా కాపాడుకునే ప్రక్రియ అయితే, గత రెండు దశాబ్దాలలో పెరిగిన మరో ప్రక్రియ ఉంది. అది ఏ మాత్రం మిగులు ఆదాయం, సంపద ఉన్నా కొత్తగా భూమిని కొనడం. అది వ్యవసాయ భూమి కావచ్చు, ఇళ్ల స్థలంగా మారిన వ్యవసాయ భూమి కావచ్చు లేదా పూర్తిగా ఇంటి లేదా వాణిజ్య స్థలం కావచ్చు. కొనేవారు సొంత కష్టంతో సంపాదించే చిరు ఉద్యోగి నుండి సాఫ్ట్వేర్ ఇంజనీరు దాకా కావచ్చు లేదా పదుల నుండి వేల కోట్ల దాకా అక్రమార్కన చేసే రాజకీయ నాయకులు, ప్రభుత్వ ఉన్నత ఉద్యోగులు, కాంట్రాక్టర్లు, బడా వ్యాపారులు కావచ్చు లేదా కోట్లు సంపాదించే వృత్తి నిపుణులు, కళాకారులు, క్రీడాకారులూ కావచ్చు. ఒక్క వ్యవసాయమే వృత్తిగా కలిగిన వాళ్లు తప్ప అందరూ భూములు కొనే, కొనగలిగే పరిస్థితి గత రెండు దశాబ్దాలలో బలంగా ముందుకొచ్చింది. స్వయంగా వ్యవసాయం చేసే వారికి మాత్రం భూమి ధరలు అందుబాటులో లేవు. వారు జీవితాంతం వ్యవసాయం చేసినా ఆ మిగులుతో వ్యవసాయ భూమి కొనలేరు. కేవలం ఎకరానికి కోటి రూపాయల ఆదాయం తీయగల కిటుకులు తెలిసిన తెలంగాణ మొదటి ముఖ్యమంత్రి కె.చంద్రశేఖర్ రావు లాంటి నయా 'ఆదర్శ' రైతులు తప్ప.

మళ్లీ ఇందులో వేరు వేరు ఉద్దేశాలతో కొనే వర్గాలు వున్నాయి. నాణ్యమైన విద్య, వైద్య వ్యవస్థలు పూర్తిగా ప్రైవేటు పరం కావడంతో ఆ ఖర్చులు భరించడం పేద, మధ్య తరగతి వర్గాలతో పాటు కొంత ఉన్నత మధ్యతరగతి వర్గాలకు కూడా పెద్ద సవాలుగా మారింది. విపరీతంగా పెరిగిపోతున్న వాతావరణ కాలుష్యం, ఆహారంలో కల్తీ, రసాయనాల వినియోగంతో దిగజారుతున్న ఆరోగ్య ప్రమాణాల నేపథ్యంలో పెద్ద మొత్తంలో వచ్చే వైద్యం ఖర్చును భరించాలంటే ప్రతి కుటుంబమూ కొంత మొత్తం దాచుకోవాల్సిన పరిస్థితి వుంది.

ఆయా కుటుంబాలు కష్టంతో సంపాదించి దాచుకునే డబ్బుకు బ్యాంకులు ఇచ్చే వడ్డీ ఏ మాత్రం చాలదు. పెద్ద కష్టం, పని లేకుండా కొద్ది నుండి మధ్యస్థ కాలంలో చాలా ఎక్కువ మొత్తంలో లాభాన్నిచ్చే రంగంలో పెట్టుబడి పెడితే కానీ భవిష్యత్తుకు భరోసా వుండదు. ఆ భరోసా షేర్మార్కెట్టు కూడా పూర్తిగా ఇవ్వలేదు. కేవలం భూమి మాత్రం ఏ మాత్రం రిస్క్ లేకుండా లాభదాయకంగా పెట్టిన పెట్టుబడిని పదింతలు చేయగలదు. దాంతో ఏ మాత్రం డబ్బులున్నా భూములు కొనడం ఎక్కువైంది. దీంతో పట్టణ ప్రాంతం చుట్టుపక్కలున్న వ్యవసాయ భూములు ప్లాట్లుగా మారిపోతున్నాయి. వాటి యజమానుల అవసరాలకోసం ఎదురు చూస్తూ కంచెలలో బందీ అయ్యాయి.

విచిత్రమేమంటే భూముల పైన పంటలు సాగు చేస్తూ, జీవనోపాధిని, నిరంతర ఆదాయాన్నిచ్చే సమయంలో వాటి ధర తక్కువగా ఉంటుంది, అవి నిరుపయోగంగా, ఖాళీగా ఉన్న సందర్భంలో వాటి ధర పెరుగుతూ ఉంటుంది. ఈ ప్రక్రియ కేవలం పట్టణాల చుట్టుపక్క ప్రాంతాలకే పరిమితం కాలేదు. అక్కడ లేదా ఏదైనా ప్రాజెక్టు ప్రాంతాలలో భూములు అమ్ముకున్న వారు ఆ డబ్బుతో మరో 50-100 కిలోమీటర్లలో వ్యవసాయ భూమిని కొంటారు. అక్కడ అమ్ముకున్న వారు మరో 50-100 కిలోమీటర్ల పరిధిలో కొంటారు. ఇలా నీటిలో ఒక రాయి వేస్తే వచ్చే తరంగాలుగా భూమి అన్యాయక్రాంతం అవుతూపోతుంది. రాజకీయ నాయకులకు, వ్యాపారులకు, పెట్టుబడుదారులకు, కళాకారులకు, క్రీడాకారులకు ఈ దూరాభారాలు, ప్రాంతీయతలు ఏమీ లేవు. వారు ఏ మూలన, ఏ రాష్ట్రంలో ఉన్న భూములైనా కొనగలరు. మొత్తంగా ఈ ప్రక్రియలో భూమి విలువ పెరుగుతూపోవడంతో పాటు, స్వయంగా సాగు చేసే వారి చేతుల్లోంచి పోతూ వుంది. తద్వారా కౌలు కింద వ్యవసాయం చేయడం కూడా పెరుగుతుంది లేదా భూమి వ్యవసాయంనుండి మళ్లించబడుతుంది. ఎందుకంటే అంత దూరంలో భూమి కొన్న వారు అక్కడికి వెళ్లి వ్యవసాయం చేయడం చాలా సందర్భాలలో కుదరదు కాబట్టి. అంటే ఆస్తి ఆధారంగా శ్రమ దోపిడీ మరింత పెరిగింది. అసలే సాగు ఖర్చు ఎక్కువైన సందర్భంలో కౌలు కట్టాల్సిన మొత్తం కూడా

కలిస్తే ఇంక వ్యవసాయం ఏం గిట్టుబాటువుతుంది?

మొత్తంగా 1990ల వరకు అధికార వర్గాల భూస్వామ్య, కుల స్వభావం తమ రాజకీయ, ఆర్థిక ప్రయోజనాల కొరకు పేదలకు, దళితులకు భూములను అందకుండా చేస్తే, ఆ తరువాత ఆయా వర్గాల కొత్త తరం యొక్క పెట్టుబడి స్వభావం పేదలకు వున్న అర కొర భూములను కూడా గుంజుకునే ప్రక్రియకు తెరలేపింది. అయితే ఈ కొత్త ప్రక్రియలో కూడా కుల, భూస్వామ్య స్వభావం పూర్తిగా పోయిందని చెప్పలేం. ఈ ప్రక్రియ కేవలం దళితుల, అణగారిన వర్గాల భూములకే పరిమితం కాకుండా మొత్తంగా సహజ వనరులపై గుత్తాధిపత్యం సాధించే దిశగా పోతుంది. అది చిన్న, మధ్య తరగతి రైతుల వ్యవసాయ భూములు కావచ్చు లేదా ఆదివాసీలు ఆధారపడే అడవులు, భూములు, వాగులు, వంకలు కావచ్చు. ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో ఆర్థిక, రాజకీయ ఆధిపత్య సాధనకు సహజ వనరులపై అధికారం ఒక అవసరంగా మారింది. ఈ అవసరం నుండి భూ సేకరణ అనేది ఒక అత్యవసర అధికారిక సాధనంగా మారింది. తద్వారా నయా జమీందారీలు ఏర్పడుతున్నాయి, నయా జమీందారులూ తయారవుతున్నారు. జమీందారీల ముద్దు పేర్లు సెజ్లు, పారిశ్రామిక వాడలు, టౌన్ షిప్లు, పోర్టులు, రిఫైనరీ, హిల్స్, ఎస్టేట్స్, వెంచర్స్, వ్యవసాయ క్షేత్రాలు, ప్లాంటేషన్లు, చిత్ర నగరి, ఔషధ నగరి, ఇంకా జోడించాలంటే చేపల, రొయ్యల చెరువులు. జమీందారుల పేర్లు కావాలంటే ఎక్కువ కష్టపడాల్సిన పని లేదు. ఫోర్బ్స్ పత్రిక లిస్టులో అధికారికంగా ప్రచురితమయ్యే సంవత్సరాల జాబితాతో పాటు మన పార్లమెంట్, శాసన సభ, జిల్లా పరిషత్, మండల పరిషత్, మున్సిపల్ కార్పొరేషన్, మున్సిపాలిటీలకు ఆఖరుకు పంచాయితీలకు ఎన్నిక కాబడుతున్న మన ప్రజా ప్రతినిధుల జాబితాలను, పేరుమోసిన సినీకళాకారులు, క్రీడాకారులు, వస్త్ర వ్యాపార సంస్థల, కాంట్రాక్టర్ల జాబితాను పరిశీలిస్తే సరిపోతుంది. భూమికి అధికారానికి-సంపదకు ఉన్న ఈ సంబంధం నుండే ప్రస్తుతం మన దేశంలో నడుస్తున్న భూ సేకరణ రాజకీయాలను అర్థం చేసుకోవచ్చు.

అధునాతన యుగంలో పుట్టగొడుగుల పెంపకం

వాటి పోషక, జైషదీయ ప్రాముఖ్యత

డా॥ పి. శివకుమార్ సింగ్, వృక్షశాస్త్ర విభాగము, పాలమూరు విశ్వవిద్యాలయము, మహబూబ్ నగర్

నేటి అధునాతన యుగంలో శాస్త్ర సాంకేతిక రంగం అభివృద్ధి జరుగుతున్నప్పటికీ, సహజ ప్రకృతి సంబంధమైన పోషక, జైషదీయ విలువలు కలిగిన ఆహారము యొక్క ప్రాధాన్యత స్పష్టంగా వ్యక్తమగుచున్నది. ఒక వైపు జనాభా పెరుగుదలను గమనిస్తే, భవిష్యత్లో పోషకాలతో కూడిన ఆహారము యొక్క లేమి కలుగునని అవగతమగుతున్నది. నేటి మానవుడు సాంకేతిక రంగంను అనుసరిస్తూ ఆహారాన్ని ఎక్కువగా పొందాలనే కోరికతో తన భవిష్యత్ను కోల్పోతున్నాడు. కావున స్పష్టమైన, నాణ్యమైన, విశ్వసనీయమైన ఆహారాన్ని, పోషక జైషధాలను పొందాలనుకుంటే తిరిగి ప్రకృతిలో నుండి ఉద్భవించిన మొక్కలపై ఆధారపడక తప్పదు. కావున ఈ విధమైన ప్రకృతి సంబంధమైన ప్రాథమిక వృక్షజాతులే పుట్టగొడుగులు. వీటిలో పోషక పదార్థాలైన కార్బోహైడ్రేట్స్, ప్రోటీన్లు, విటమిన్లు, కొవ్వు పదార్థాలు, సూక్ష్మ స్థూల పోషక పదార్థాలు ఎక్కువ శాతంలో వున్నాయని ఇటీవల జరిపిన పరిశోధనల్లో నిర్ధారించబడినది.

ఇతర పోషక విలువలు కలిగిన మొక్కలతో

పోల్చినపుడు, వీటిలో చక్కెర శాతం తక్కువగా వుండటం వలన మధుమేహ వ్యాధిగ్రస్తులకు మంచి పోషక జైషదీయ ఆహారంగా వాడవచ్చు. పీచు పదార్థాలు ఎక్కువగా వుండటం వలన గ్యాస్ ట్రబుల్ తగ్గించి మంచి జీర్ణకారిగా వ్యవహరించును.

ఈ విధమైన పుట్టగొడుగులలో ముఖ్యమైనవి బటన్ మప్రూమ్లు

- ✦ బటన్ మప్రూమ్లు (అణారికస్ బైస్పోరస్)
- ✦ అయోష్టిర్ మప్రూమ్లు (స్ట్రోటస్ రకం)
- ✦ వల్వోరియల్లా వల్వీషియా మప్రూమ్లు (లెంటినస్ రకం)
- ✦ బ్యాక్ ఇయర్ మప్రూమ్లు (కెలోసైబ్ ఇండికా)
- ✦ భారతదేశం లాంటి అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశంలో అతి తక్కువ పెట్టుబడులతో ఈ ప్రక్రియను ఆరంభించవచ్చు.

పుట్టగొడుగుల పోషక ప్రాధాన్యత:

- ✦ సులువైన మాంస కృత్తులు వుండి, వయోవృద్ధులకు కూడా జీర్ణమగును.

సాధారణంగా మన దేశంలో సాగు చేసే పుట్టగొడుగుల పోషక విలువలను పట్టికలో పరిశీలిద్దాం!

క్ర.	పుట్టగొడుగు జాతి	తేమ	ప్రోటీన్ పదార్థం	క్రోవు పదార్థం	పిండి పదార్థం	పీచు పదార్థం	శక్తి కిలోక్యాలరీ
1.	అగారికస్ బైస్టోంస్	90.2	3.0	0.4	5.5	0.8	37
2.	వల్వోరియెల్లా వల్విషియా	90.3	2.2	1.2	4.7	1.2	36
3.	ప్లిరోటస్ ఫోజర్కాజు	90.4	2.6	0.3	5.3	1.4	34

- ✦ తక్కువ మోతాదులో తీసుకున్నా - ఎక్కువ మొత్తంలో శక్తినిచ్చును. కావున వీటిని ఏకకణ ప్రోటీన్లుగా చెప్పవచ్చు.
- ✦ క్రోవు పదార్థాలు తక్కువ శాతంలో వున్నందు వలన స్థూలకాయస్థూలకు ఉపయుక్తకరము.
- ✦ చక్కెరలు తక్కువగా వుండుట వలన మధుమేహ గ్రస్తులకు దీవ్యమైన ఆహారంగా గ్రహించవచ్చు.
- ✦ బి-కాంప్లెక్స్, సి-విటమిన్, ఫోలిక్ ఆమ్లం ఉండుట వలన దివ్య పోషకంగా చెప్పవచ్చు.
- ✦ Ca, P, K, Fe, Zn లాంటి మూలకాలు వుండుట వలన ఆరోగ్యాన్ని సమతుల్యపర్చి ఎముకలు, దంత, కంటి సమస్యలు రాకుండా చేయవచ్చు.
- ✦ వీటిలో పిండి పదార్థాలు తక్కువగా వుండి మాంస కృత్తులు అధికంగా వుండుట వలన వీటిని "Vegetable Beefsteak" అంటారు.

పుట్టగొడుగుల ఔషధ ప్రాధాన్యత:

పుట్టగొడుగులలో గల ఔషధ లక్షణాల వలన గ్రీకులు వీటిని "దేవతల ఆహారమని" చెప్పేవారు. మనదేశంలో వీటిని సంజీవనిగా చెప్పవచ్చు. పుట్టగొడుగుల్లో పాలిఫినాల్ ఆక్సిడేజ్ అనే ఎంజైం వుండటం వలన శరీరధర్మ ప్రక్రియలు సులువుగా జరుపబడును. వీటిలో వుండే ప్రోటీన్లు రక్తం - సంబంధ వ్యాధులను నయం చేయడంలో సహకరించును. ఇవి ఆంటిబయోటిక్స్ గాను, సూక్ష్మజీవి నాశకాలుగాను పనిచేసి బాక్టీరియా, వైరస్లు, శీలీంధ్రాలకు నిరోధకారిగా పరిచేసినట్లు పరిశోధన ఫలితాలు తెలుపుతున్నాయి.

- ✦ 1960 సంవత్సరంలో కొక్రాన్ అనే శాస్త్రవేత్త పుట్టగొడుగులు వైరస్లకు వ్యతిరేకంగా పని చేస్తాయని ఋజువు చేశాడు.
- ✦ రక్తం తొందరగా గడ్డకట్టే ద్వితీయ ఉత్పనాన్ని పోలిపోరస్ అఫిసినాలిస్ అనే పుట్టగొడుగు జాతి నుండి వెలికితీశారు.
- ✦ జైగాంషియా అనే పుట్టగొడుగు పోలియో వైరస్ ను నివారించునని నిర్ధారించారు.
- ✦ గాస్ట్రోనోడర్మా, ల్యూసిడం అనే పుట్టగొడుగు నుండి జపాన్ దేశంలో ఎయిడ్స్ కు మందును తయారు చేస్తున్నారు.
- ✦ వాల్వోరియెల్లా నుండి గ్రహించిన వాల్వోటాక్సిన్ కాన్సర్ కు విరుగుడుగా వాడుతున్నారు.
- ✦ ప్లిరోటస్ సాజర్కాజు అనే పుట్టగొడుగు. మూత్రపిండాల వ్యాధుల నివారణలో విరివిగా వుపయోగపడుతుంది.
- ✦ అగారికస్ బైస్టోరస్ ను గుండె సంబంధ వ్యాధుల నివారణలో, అరిక్యలెరియారు శరీరంలో క్రోవును తగ్గించడంలో వాడుతున్నారు.
- ✦ అగారికస్, మస్కేరియా అనే పుట్టగొడుగులను మెదడు సంబంధ వ్యాధులను నయం చేయుటకు వాడుతున్నారు.
- ✦ ఆయుర్వేదంలో వాడే "పనసాంబా" అనే ఔషధాన్ని కూడా పెల్లిసన్ మెరిలి అనే పుట్టగొడుగు నుండి వెలికి తీసారని తెలుస్తుంది.

స్వచ్ఛమైన

కృత్రిమం

వర్తి కంపోస్టు

40 కిలోల సంచి 260/-రూ||లు

బ్యాగు హమాలిత్ కలిపి

కావలసినవారు సంప్రదించండి.

**స్నేహధైరీ ఫామ్ అండ్ వర్తికంపోస్ట్
బివ్యానగర్**

**హైదరాబాద్ నుండి వరంగల్ రోడ్డులో 16వ కి.మీ,
నారపల్లి దగ్గర, ఘట్కేసర్ మండలం, రంగారెడ్డి జిల్లా
తెలంగాణ రాష్ట్రం, పిన్కోడ్ - 500088.**

**ఫోన్లు = 9346422675, 9392184265,
08415-255183, 9346422669**

పసుపు ఉడికించే సమయంలో జాగ్రత్తలు

పొలం నుండి తీసిన కొమ్ములను త్వరగా ఉడికించి ఆరబెట్టాలి. ఆలస్యమైతే నాణ్యత తగ్గుతుంది. దుంపలను మరియు కొమ్ములను వేరువేరుగా వుడకబెట్టాలి. పసుపు వుడికించే బానెలలో దుంపలు, కొమ్ములు మునిగే వరకు నీరు పోసి సమంగా మంట పెట్టాలి. 45-60 నిమిషాలకు తెల్లటి నురుగు పొంగు, దానితోపాటు పసుపుతో కూడిన మంచి వాసన పొగలు వస్తాయి. అప్పుడు పసుపును నొక్కితే మెత్తగా వుంటుంది. సన్న పొరక పుల్లనుగుచ్చితే లోనకు దిగబడుతుంది. ఆ దశలో పసుపును బయటకు తీయాలి. తక్కువ ఉడికితే ఎండిన తరువాత కొమ్ములోని గర్భంలో తొర్రలా ఏర్పడుతుంది. అప్పుడు సులువుగా విరుగుతుంది. ఎక్కువ ఉడికిస్తే ఆరిన తరువాత కొమ్మరంగు తగ్గి ఆకారం కోల్పోతుంది. పసుపును ఉడికించేందుకు వాడే నీరు శుభ్రంగా వుండాలి. బురద నీరు, ఉప్పునీరు వాడరాదు. పేడ కలుపరాదు.

పసుపు ఉడకబెట్టటంలో మేలైన పద్ధతులు

సుమారు 50 కిలోల శుభ్రపరచబడిన తల్లి దుంపలను గానీ, పిల్ల దుంపలను గానీ తీసుకొని 90x55x40 సెం.మీ. సైజు గల జలైడ రంధ్రాలు గల ఇనుప తొట్టెలో పోయ్యాలి. ఇరుప్రక్కల పట్టుకొని ఈ తొట్టిని దీనికన్న కొంచెం పెద్ద సైజు గల ఇనుప కళాయిలో దించాలి. తొట్టిలోని దుంపలు మునిగే వరకు నీరు పోయ్యాలి. తర్వాత కళాయి కింద మంట వేసి దుంపలు సరిగ్గా మెత్తబడే వరకు ఉడికించాలి. ఉడికిన తర్వాత దుంపలున్న తొట్టిని పైకి లేపి పట్టుకొన్నచో ద్రావణం కళాయిలోనికి దిగిపోతుంది. ఉడికిన దుంపలను పరిశుభ్రమైన స్థలంలో పోసి తిరిగి తొట్టిలో వేరే దుంపలు పోసి పై విధంగా వుడికించాలి.

ఆవిరితో ఉడికించడం

ఇందులో ట్రాక్టర్ పై నాలుగు డ్రమ్ములు అమర్చి ఉంటాయి. కరెంటు ద్వారాగానీ, డీజిల్ ద్వారా గానీ, కట్టెల ద్వారా గానీ మధ్యలో వున్న ఆవిరి వుత్పత్తి చేసే యూనిట్ లో వేడి ఆవిరి ఉత్పత్తి అయ్యి దాని ద్వారా నాలుగు మూలల్లో ఉన్న డ్రమ్ములోని పసుపు ఉడుకుతుంది.

పసుపు ఆరబెట్టడం

సమంగా ఉడికిన పసుపును చిన్న బానెల నుంచి తీసి బయట చదునైన, శుభ్రమైన నేల లేదా టార్పాలిన్ లేదా సిమెంట్ ప్లాట్ ఫారంపై కుప్పగా పోయాలి. 24 గంటల తరువాత రెండు, మూడు అంగుళాల మందముండేలా పరచాలి. పలుచగా పరిస్తే ఎండిన పసుపురంగు చెడిపోతుంది. 10-15 రోజులకు పసుపు తయారై కొమ్ములన్నీ ఒకే మాదిరిగా కనిపిస్తాయి. పసుపును అప్పుడప్పుడూ తిరగబెట్టాలి. మధ్యాహ్నం పూట తిరగబెడితే సమంగా ఎండుతాయి. కొమ్ములు విరిస్తే కంచు శబ్దం వస్తే అది ఆరినట్లు. తేమ శాతం 8 ఉన్నట్లు లెక్క. ఎండిన పసుపు, పచ్చి పసుపులో సుమారు 20 శాతం తూగుతుంది. ఉడికిన పసుపు తడిస్తే పసుపు రంగు కోల్పోయి నారింజ రంగు వస్తుంది. కాబట్టి తడవకుండా పాలిథీన్ షీటు లేదా టార్పాలిన్ సిద్ధంగా వుంచుకోవాలి.

వండిన దుంపలను ఆరబెట్టడం

దుంపలను కృత్రిమంగా కూడా 60° సెల్సియస్ ఉష్ణోగ్రతల వేడి గాల్పులు పంపి ఆరబెట్టవచ్చు. దుంపలను ముక్కలుగా కోసి ఆరబెట్టే అలవాటున్న ప్రాంతాల్లో ఈ పద్ధతి ఉపయోగించటం వలన మంచి రంగు, నాణ్యత కలిగిన పసుపు లభిస్తుంది.

పసుపు ఆరబెట్టేటప్పుడు ఆశించే బాజులు మరియు అప్లాటాక్సిన్

ఈ బాజులు ఆశించినపుడు కొమ్ములపై నల్లని, ఆకుపచ్చని మరియు తెల్లని ప్రాంతాలు ఏర్పడతాయి. ఉడికిన పసుపు తొందరగా ఎండకపోవడం, పసుపులో అప్లాటాక్సిన్ వృద్ధి చెందడం జరుగుతుంది. దీని నివారణకు వండిన పసుపును ఆరబెట్టేటప్పుడు పైకి, కిందకు తిప్పుతుండాలి. ఉడికించేటప్పుడు తక్కువ, ఎక్కువ ఉడికించరాదు. ఎండ, గాలి తగిలే సమతులమైన, గట్టి కల్లంలో ఆరబెట్టాలి. ఉడికిన పసుపుకు దెబ్బతగలకుండా చూడాలి. పసుపును

ఎండబెట్టేటప్పుడు వర్షంలోగానీ, మంచులోగానీ తడవకుండా కప్పివుంచాలి. తేమ శాతం 8 వచ్చే వరకు ఎండబెట్టాలి.

పాలిషింగ్

ఎండిన పసుపు దుంపలు, కొమ్ములు గరుకుగా, పొలుసులు, చిన్నచిన్న వేర్లు కలిగి ఆకర్షణీయంగా ఉండవు. కావున వాటిని మెరుగుపెడితే ఆకర్షణీయంగా తయారవుతాయి. మనుషులతో మెరుగు పెట్టేందుకు ఎండిన పసుపు దుంపలను, కొమ్ములను గట్టి ఉపరితలం మీద రుబ్బిగానీ లేదా గోనె సంచులలో చుట్టి కాళ్ళతో రుద్దటం కానీ చేయాలి. మరొక పద్ధతిలో ఒక డ్రమ్ముకు నడుమ ఇరుసుపెట్టి దాని పక్కల వ్యాకోచించే లోహంతో జల్లెడగా తయారు చేయించి, పసుపు దుంపలను, కొమ్ములను అందులోపోసి చేతితో ఇరుసును త్రిప్పితే డ్రమ్ము తిరుగుతుంది. డ్రమ్ము ప్రక్క భాగమందు ఇనుపమెష్ అమర్చి ఉండడం వలన ఒకదానికి ఒకటి రాసుకొని పసుపు మెరుగు పెట్టబడుతుంది. ఆఖరి దశలో మెరుగు పెట్టేటప్పుడు పసుపు పొడిని నీళ్లలో కలిపి కొమ్ములపై చిలకరించితే సరుకు ఆకర్షణీయంగా తయారవుతుంది. మెరుగు పెట్టేటప్పుడు దుంపలు, కొమ్ములు ఆకర్షణీయంగా ఉండేందుకు కృత్రిమ రంగులు వాడరాదు. వీటిని వాడడం వల్ల పసుపును దిగుమతి చేసుకొనే దేశాలు అభ్యంతరం తెలుపుతున్నాయి.

గ్రేడింగ్

ఎండిన దుంపలను, కొమ్ములను సైజును బట్టి గ్రేడింగ్ చేయాలి. తరువాత మెరుగు పెట్టిన కొమ్ములను ప్యాకింగ్ చేసుకోవాలి.

ప్యాకింగ్

దీనికోసం శుభ్రమైన క్రొత్త గోనె సంచులను వాడాలి. లోపలి భాగాన పూత వున్న గోనె సంచులను వాడడం మంచిది. తేమ తగలకుండా నిలువ చేసుకోవాలి. దీని కోసం నిల్వ చేసే సంచుల అడుగు భాగాన చాపలు వేసి వరిపొట్టు పరవాలి.

పసుపు నిల్వ

నీరు నిలవని, ఎత్తైన ప్రదేశాలను ఎన్నుకొని గుంటలు తయారుచేసి నిల్వ చేసుకోవాలి. 4×3×2 మీటర్ల గుంటలను

తీసి 2-3 రోజులు బాగా ఎండబెట్టాలి. గుంత అడుగు భాగంలో రెండు అంగుళాల మందంతో వరిపొట్టు వేయాలి. గుంత అడుగు చుట్టూ పక్క గోడలను బోద లేదా వరి గడ్డితో 4 అంగుళాల మందంతో కప్పాలి. ఆ బోద లేదా వరిగడ్డి పొరను ఈత చాపలతో బాగా కప్పాలి. ఈత చాపలున్న గుంతలలో శుభ్రం చేసిన పసుపును పోయాలి. దుంపలను, కొమ్ములను వేరువేరుగా నిలువచేయాలి. ఒకవేళ ఒకే గుంతలో దుంపలను, కొమ్ములను నిలువచేయదలచు కుంటే తొలుత గుంత అడుగుభాగాన గుండ్రంగా వుండే దుంపలను వుంచి దానిపై ఈత చాపలు పూర్తిగా పరచి ఆపైన కొమ్ములు వేసి గుంతలు నింపాలి. గుంతలో పసుపును శంకు ఆకారంలో అంచులు పొర్లకుండా నింపాలి. శంకు ఆకారంలో ఉన్న పసుపు కుప్పను ఈత చాపలతో కొమ్ములు కనిపించకుండా పూర్తిగా కప్పాలి. ఈ విధంగా ఈత చాపలు పరచిన కుప్పపై బోద లేదా వరిగడ్డి కప్పి తరువాత మట్టితో కప్పాలి. ఈ విధంగా శంకాకారంలో కుప్ప చేసినందున వర్షపునీరు సులువుగా దొర్లిపోతుంది. పసుపును గోనె సంచులలో ఉంచి కూడా పై విధంగా నిల్వ చేయవచ్చు.

గోదాముల్లో పసుపు నిల్వ:

పండిన పసుపును గోనె సంచుల్లో నింపాలి. గోదాముల్లో నిల్వ చేయాలి. సంచులను ఎండలో ఆరబెట్టి, తరువాత పసుపును నిల్వ చేయాలి.

విత్తన పసుపు నిల్వ:

విత్తన పసుపును చెట్టు నీడన చల్లని ప్రదేశంలో నిల్వ వుంచాలి. ఎటువంటి పరిస్థితులలోనూ ఆరుబయట ఎండతగిలేచోట విత్తనాన్ని నిల్వ చేయరాదు. చెట్టు నీడనగానీ, కొట్టాలు, పాకల్లో గానీ విత్తనాన్ని నిలువ చేయు ప్రదేశాన్ని సమతలంగా చేసి అర అడుగు మందంతో ఇసుక పరచాలి. తరువాత ఇసుకపై కొంచెం నీరు చిలకరించి విత్తన పసుపును శంకాకారంలో కుప్పగా పోయాలి. కుప్ప మీద వేపాకు, వరి గడ్డి లేదా మంచి పసుపు ఆకులను కప్పాలి. తరువాత ఎర్రమట్టి, పేడ కలిపిన లేపనం చేసి ఆకులపై అలకాలి. తొలకరి వర్షాలకు విత్తన దుంపలకు, కొమ్ములకు మోసులు వస్తాయి.

వేసవిలో కూరగాయల సాగు - జాగ్రత్తలు

వేసవిలో ఉండే అధిక ఉష్ణోగ్రత, వాతావరణంలో ఉండే తక్కువ తేమ కూరగాయలసాగుకు ప్రతిబంధక మవుతుంది. వీటిని అధిగమించి రైతులు వేసవిలో కూరగాయలను సాగుచేసి లాభాలు పొందాలంటే, వేసవికి అనువైన కూరగాయలను, వాటిలో అధిక వేడిని తట్టుకుని దిగుబడినిచ్చే ప్రత్యేక రకాలను ఎన్నుకోవాలి. వేసవిలోని అధిక ఉష్ణోగ్రత, వడగాల్పుల వల్ల మొక్క పెరుగుదల తక్కువగా ఉండి, పూత, పిందె తగ్గి తద్వారా దిగుబడులు తగ్గుతాయి. అందువల్ల రైతులు కొన్ని ప్రత్యేక యాజమాన్య పద్ధతులను చేపట్టి, ఉన్న కొద్దిపాటి నీటి వనరులను సక్రమంగా వినియోగించుకుని కూరగాయలసాగుపై ప్రత్యేక శ్రద్ధవహిస్తే అధికలాభాలు పొందుతారు.

వేసవిలో నారును నీడ క్రింద పెంచాలి. తప్పనిసరిగా విత్తనశుద్ధి చేయాలి. నారుమళ్ళపై నైలాన్ వల ఏర్పాటు చేసుకుంటే రసం పీల్చే పురుగులు, వైరస్ తెగుళ్ల సమస్యను అధిగమించవచ్చు. మళ్ళలో మొత్తం విత్తనాన్ని ఒకేసారి విత్తకుండా విడతలుగా విత్తుకోవటం మంచిది. దీని వల్ల ఒక సమయంలో పండించిన కూరగాయ పంట దెబ్బతిన్నా లేదా పంటదిగుబడి ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ తక్కువ ధర పలికితే, ఇంకో సమయంలో విత్తిన పంట నుండి మంచి లాభం పొందే అవకాశం ఉంటుంది.

పొలంలో అముదం, మొక్కజొన్న లాంటి పంటలను నీడనిచ్చే విధంగా ఉత్తర దక్షిణ దిశలో నాటుకోవాలి. లేదా రైతులు వీలైతే 35 శాతం షేడ్ నెట్లను ఏర్పాటు చేసుకుంటే ఎండ తీవ్రతను తగ్గించి మంచి దిగుబడులు సాధించవచ్చు.

వేసవిలో మొక్క పెరుగుదల తక్కువగా ఉంటుంది.

కాబట్టి మొక్కల సాంద్రత ఎక్కువ ఉండేటట్లు చూడాలి.

ఉదా: వర్షాకాలంలో 60×45 సెం.మీ. దూరంలో టమాట నాటుకుంటే, వేసవిలో 45×30 సెం.మీ. దూరంలో నాటుకోవాలి. 2.0×0.5 మీ. దూరంలో బీర విత్తుకోవాలి.

వర్షాకాలం పంటకు ఎకరాకు 4 కిలోల బెండ విత్తనం వాడితే, వేసవి పంటకు 6 కిలోల విత్తనం వాడాలి.

వేసవిలో కొత్తగా నాటిన మామిడి, జామ, కొబ్బరి లాంటి పండ్ల తోటల్లో మొదటి 3-4 సంవత్సరాలు అంతరపంటలుగా బెండ, సొర, బీర, గుమ్మడి, దోస, ఫ్రెంచి చిక్కుడు, గోరుచిక్కుడు వంటి కూరగాయపంటలను సాగుచేసి రైతులు అదనపు ఆదాయం పొందవచ్చు.

నేలలోని తేమను సంరక్షించే చర్యలు చేపట్టాలి. వీలైనంత ఎక్కువ మోతాదులో సేంద్రియ ఎరువులు, వాటితోపాటు జీవన ఎరువులను వాడితే మంచి ఫలితం ఉంటుంది. సేంద్రియ ఎరువులు ఎక్కువగా వాడటం వల్ల నేల గుల్లబారి, తేమను ఎక్కువ రోజులు పట్టివుంచి మొక్కకు అందుబాటులో ఉండేటట్లు చేస్తుంది. పొదుల్లో, రెండు వరుసల మధ్య వరిగడ్డి, వరి ఊక, వేరుశనగ పొట్టు, ఎండుటాకులు లేదా పచ్చిరొట్ట ఎరువులను నేలపై పరిస్తే నేలలో తేమ సంరక్షించబడి మొక్కకు ఎక్కువ రోజులు అందుబాటులో ఉండటమేగాక కలుపు పెరుగుదలను అరికడుతుంది.

ఉన్న కొద్దిపాటి నీటిని బిందు (డ్రిప్) లేదా తుంపర్ల (స్ప్రింక్లర్) పద్ధతిలో ఇవ్వటం వల్ల కొద్ది నీటితో ఎక్కువ విస్తీర్ణంలో కూరగాయ పంటలను పండించవచ్చు. ఒక ఎకరాకు సరిపడా నీటితో డ్రిప్పు ద్వారా 2 1/2 ఎకరాలలో, తుంపర్ల పద్ధతిలో 1 1/2 - 2 ఎకరాలలో సాగుచేయవచ్చు. నీరు సక్రమంగా ఇవ్వటం వల్ల తుంపర్ల ద్వారా ఎండవేడి తగ్గి మంచి దిగుబడులు పొందవచ్చు. సాధారణ పద్ధతిలో నీరు ఇచ్చే పంటలలో ఎండ తీవ్రత తగ్గించటానికి అప్పుడప్పుడు సాయంత్రం వేళ నీటిని పిచికారీ చేయాలి. టమాటలోనూ, పుచ్చలోనూ నీటి యాజమాన్యం సరిగా లేకపోతే కాయపగుళ్ళు కనబడతాయి. కాయగూరలను, ఆకుకూరలను, చల్లటి పూట కోసి, తడిగోనె సంచి కప్పి మార్కెట్ కి పంపాలి.

మహిళా రైతులకు గుర్తింపు భూమి హక్కులు

వ్యవసాయానికి మద్దతు, సాంఘికారత కల్పించాలని మహిళా రైతుల జాతీయ సదస్సు డిమాండ్

ఆశాలత

“ఇంకెంత కాలం వ్యవసాయ కూలీలుగా ఉండాలి - మాకూ భూమి కావాలి, రైతులుగా గుర్తింపు రావాలి” ఇదీ దేశం నలుమూలల నుండి తరలి వచ్చిన 500 మంది మహిళా రైతులు, సంస్థలు, సంఘాల సభ్యులు, ఉద్యమకారులు, పరిశోధకులు ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని బాపట్లలో మార్చి 17, 18, 19 తేదీలలో జరిగిన మహిళా రైతుల జాతీయ సదస్సులో వినిపించిన గళం.

ఈ సదస్సును మహిళా రైతుల హక్కుల వేదిక (మకాం), ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ వ్యవసాయశాఖ కలసి నిర్వహించాయి. ఈ మూడు రోజుల పాటు అనేక అంశాలపై జరిగిన ప్లీనరీ సమావేశాలు, వర్క్ షాపులు, గ్రూపు చర్చల ద్వారా మహిళా రైతులు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్ళను, పరిష్కరించటానికి వ్యూహాలను చర్చించారు. మహిళా రైతుల స్థితిగతులపై జరిగిన పరిశోధనా పత్రాలను పంచుకున్నారు. అనేక మంది దళిత మహిళలు, ఒంటరి మహిళలు తమ సమస్యలను, భూమి కోసం తాము సాగిస్తున్న పోరాటాలను, సుస్థిర వ్యవసాయంలో అనుభవాలను, సహకార సంఘాలుగా ఏర్పడి మార్కెటింగ్ చేసుకుంటున్న విజయవంతమైన అనుభవాలను వివరించారు. రైతు ఆత్మహత్యల సమస్యకు పరిష్కారాలను, మహిళా రైతుల భూమి హక్కుల గురించి, ప్రభుత్వం నుండి దక్కవలసిన పథకాలు, మద్దతు వ్యవస్థలు, హక్కుల గురించి వివరంగా చర్చించారు.

సదస్సు మొదటి రోజు జరిగిన ప్రారంభ ప్లీనరీ సమావేశం లో జాతీయ మహిళా కమిషన్ చైర్ పర్సన్ లలిత కుమారి మంగళం ముఖ్య అతిథిగా హాజరయ్యారు. ఆమె ఈ సమావేశంలో మహిళా రైతులు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్ళను విని దానికి స్పందనగా జాతీయ మహిళా కమిషన్ మకాంతో కలసి మహిళా రైతుల ముసాయిదా ప్రణాళికను రూపొందించి కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పిస్తుందని ప్రకటించారు. అదే విధంగా జాతీయ మహిళా కమిషన్ స్థానిక సంస్థలలో (పంచాయతీలు, మండల పరిషత్ లు) ఎన్నికైన మహిళా ప్రతినిధులకు అనేక అంశాలపై దేశ వ్యాప్తంగా శిక్షణలు ఇవ్వాలని ప్లాను చేస్తున్నదనీ, మహిళా రైతుల సమస్యలను కూడా ఈ శిక్షణ లలో భాగం చేస్తామని చెప్పారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర మహిళా కమిషన్ చైర్ పర్సన్ నన్నపనేని రాజకుమారి మాట్లాడుతూ ఇతర రంగాలలో పనిచేస్తున్న మహిళలను గౌరవప్రదంగా పిలిచినట్లే వ్యవసాయం రంగంలో పని చేస్తున్న మహిళలను “రైతమ్మ” అని సంబోధించాలనీ, వారిని భూమి రికార్డులలో సాగుదారులుగా నమోదు చేసేటట్లు ప్రయత్నాలు చేస్తామనీ చెప్పారు.

గుజరాత్ లో మహిళలతో పనిచేస్తున్న సేవా సంస్థ వ్యవస్థాపకులు శ్రీమతి ఇలాబెన్ భట్ ఈ సదస్సుకు పంపిన ఒక సందేశంలో “మహిళా రైతులకు ఆహార భద్రత, ఆదాయ

దుక్కిదున్నే వేళ.. విత్తు నాటే వేళ - కొత కొసే వేళ.. నూర్పు చేసే చోట..

కుప్ప ఎత్తే చోట.. విత్తనం దాచే చోట - విత్తనం నుండి ధాన్యం దాకా

ధాన్యం నుండి విత్తనం దాకా.. అన్నింటా ఆమె సగభాగం..

అయినా ఆమెకున్న హక్కెంత? దక్కుతున్న వాటా ఎంత?

భద్రత, సామాజిక భద్రత కల్పించినప్పుడే” మహిళలు ఎక్కువగా పనిచేస్తున్న వ్యవసాయ రంగము, దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ సుసంపన్నమవుతాయని అన్నారు.

కేంద్ర మహిళా శిశు అభివృద్ధి శాఖ మంత్రి మేనక గాంధీ సదస్సుకు పంపిన సందేశంలో “నేను సైద్ధాంతిక పరంగా మహిళా రైతుల పక్షాన వున్నాను. దేశంలో సుస్థిర వ్యవసాయాన్ని ప్రోత్సహిస్తున్నవారిలో నేను ప్రథమ శ్రేణిలో వున్నాను, ఇది మహిళా రైతులకు గొప్ప బలాన్ని ఇస్తుంది. ఈ సదస్సులో చర్చించే సమస్యలను, డిమాండ్లను నాకు పంపండి, నేను సంబంధిత మంత్రిత్వ శాఖల దృష్టికి తీసుకు వెళతాను” అని ప్రకటించారు.

కేంద్ర పంచాయతీరాజ్ శాఖ జాయింట్ సెక్రటరీ శారదా మురళీధరన్ సదస్సు చివరి రోజున జరిగిన ముగింపు ప్లీనరీ సమావేశానికి హాజరై ఏప్రిల్ 18వ తేదీ నుండి 21వ తేదీ వరకు దేశ వ్యాప్తంగా పంచాయతీరాజ్ శాఖ విస్తృతంగా అనేక సమావేశాలు, కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తున్నదని, దీనిలో మహిళా రైతులు పెద్ద సంఖ్యలో పాల్గొని వారి సమస్యలను వెలుగులోకి తేవాలని సలహా ఇచ్చారు. ఈ విధంగా గ్రామ స్థాయి నుండి పై వరకు మహిళా రైతుల సమస్యలను పెద్ద

ఎత్తున అందరి దృష్టికి తీసుకురావటానికి అవకాశం వుంటుందని చెప్పారు.

సదస్సు చివరి రోజున ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యవసాయ శాఖ ప్రత్యేక కార్యదర్శి శ్రీ విజయకుమార్ గారు స్టేప్ లో హాజరై మహిళా రైతుల విజ్ఞప్తులను విన్నారు. వారి డిమాండ్లకు అనుకూలంగా స్పందించి వాటిని అమలుచేయటానికి తమ శాఖతో పాటు సంబంధిత ఇతర శాఖలతో కూడా సంప్రదించి సాధ్యమైనంతగా ప్రయత్నం చేస్తానని హామీ ఇచ్చారు.

సదస్సుకు హాజరైన మహిళా రైతులు, సంస్థలు, సంఘాల సభ్యులు రాష్ట్రాల వారీగా ప్రాంతాల వారీగా సమావేశమై తమ తమ రాష్ట్రాలలో ఎటువంటి సమస్యలపై పనిచేస్తారు, మహిళా రైతుల హక్కుల వేదిక ను ఏవిధంగా ముందుకు తీసుకువెళతారు, వేదిక నిర్మాణం మొదలైన అంశాలను చర్చించి ప్రణాళిక తయారు చేసారు.

సదస్సు ముగింపులో మహిళా రైతుల హక్కుల వేదిక 21 డిమాండ్లతో ఒక ప్రకటనను విడుదల చేసింది.

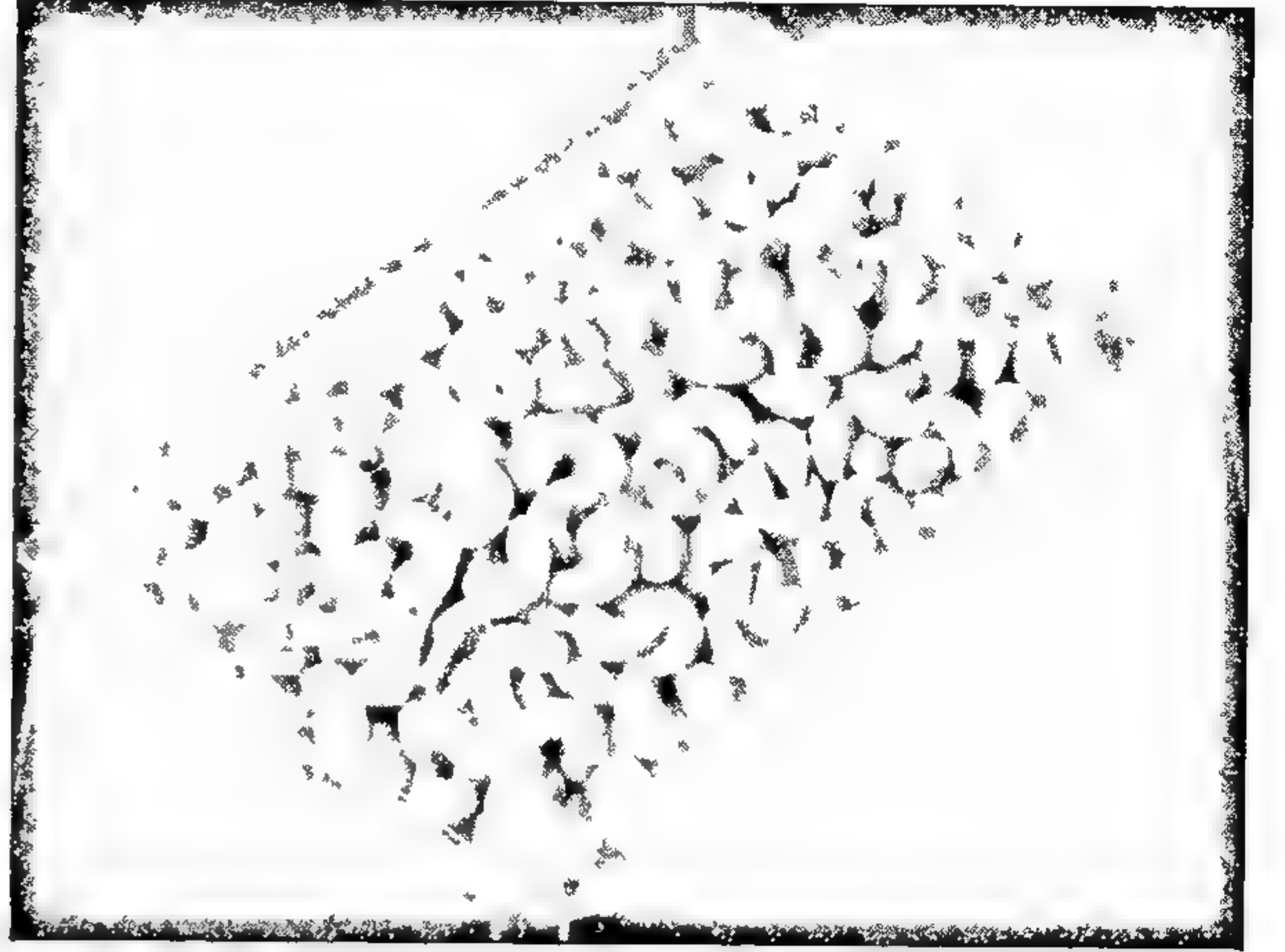
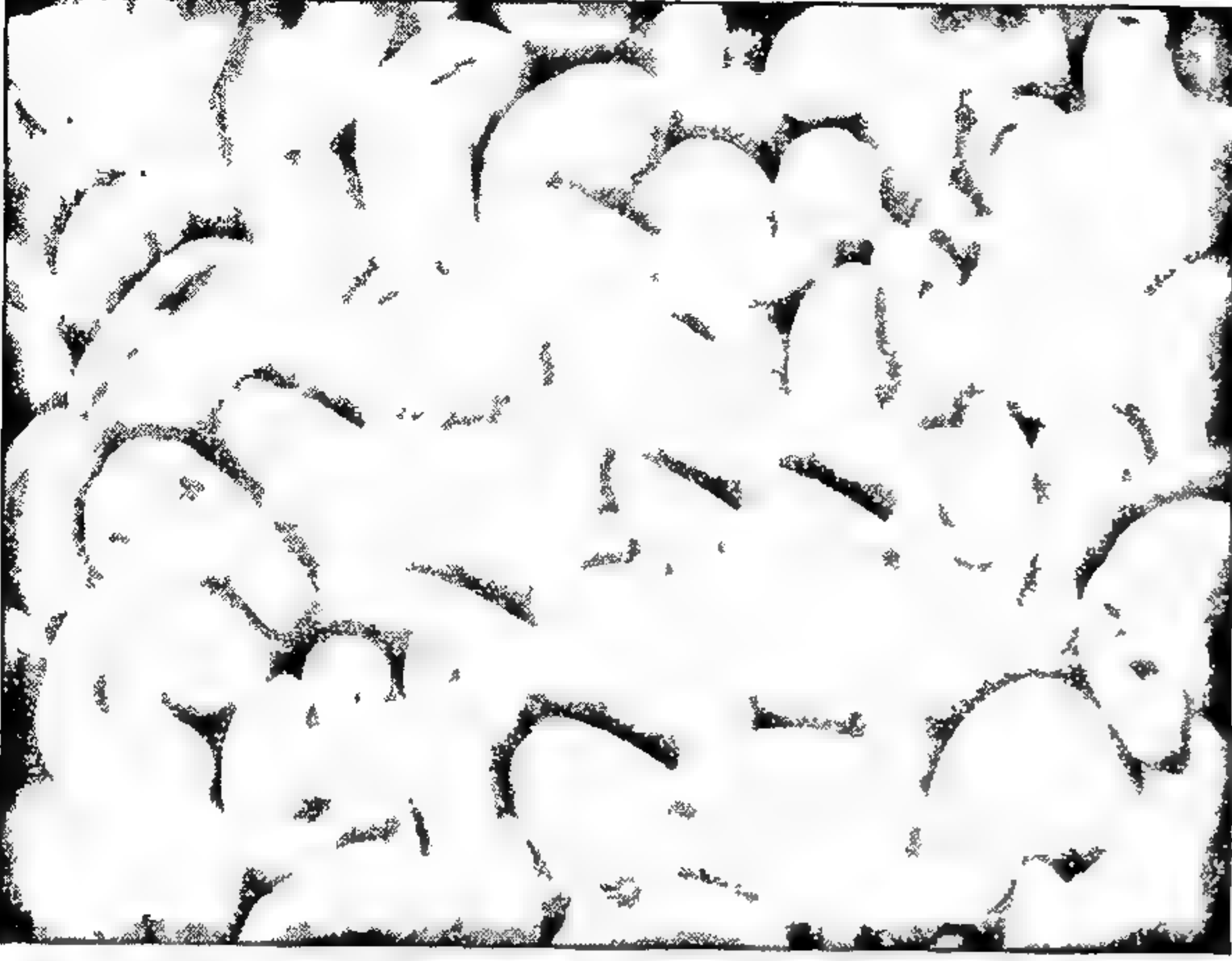
సదస్సుకు హాజరైన మహిళా రైతులందరూ రెట్టించిన ఉత్సాహంతో, కొత్త వ్యూహాలతో తిరిగి వెళ్ళారు.

రచనలు పంపండి

- రసాయనిక పురుగు మందులు, ఎరువులు వాడకుండా వ్యవసాయం చేస్తున్న రైతుసోదరులు వారి అనుభవాలను, సాధించిన ఫలితాలను ‘తొలకరి’కి రాసి పంపండి. మీ అనుభవాలు ఇతర రైతులకు ఉపయోగపడతాయి.
- సుస్థిర వ్యవసాయ పద్ధతులలో వ్యవసాయం చేసేందుకు రైతులను ప్రోత్సహిస్తున్న సంస్థలు కూడా వారి అనుభవాలను, రైతులకు అందించవలసిన సూచనలను ‘తొలకరి’కి రాసి పంపండి.
- సస్యరక్షణలో, అంతరకృషిలో, నీటి యాజమాన్యంలో, అనుసరిస్తున్న నూతన పద్ధతులనూ, నూతన ఆవిష్కరణలనూ ఇతర రైతులకు అందించేందుకు తగిన సమాచారాన్ని ‘తొలకరి’కి రాసి పంపండి.

జీడి పప్పు తయారు చేసే పద్ధతులు

జీడి పప్పును ఆంధ్రప్రదేశ్ లో కొన్ని జిల్లాలలో తయారు చేస్తున్నారు. జీడి పప్పు తయారీకి ఎంతో ప్రాముఖ్యత ఉంది. జీడిపప్పు తయారీ యూనిట్, సామర్థ్యం సుమారు 12 నుండి 150 మెట్రిక్ టన్నుల వరకు ఉంటుంది. ఈ యూనిట్ లో సుమారు 20 నుండి 60 మంది మహిళలు ముఖ్యపాత్ర వహిస్తారు. జీడి పప్పు తయారీలో రెండు పద్ధతులు వున్నాయి. డ్రమ్మలో వేయించుట (డ్రమ్ రోస్టింగ్ పద్ధతి)

ఈ పద్ధతిలో జీడి పిక్కులను డ్రమ్మలలో ఎరుపు రంగు వచ్చే వరకు వేయిస్తారు. తరువాత డ్రమ్మలో ఉత్పత్తైన వేడికి జీడి పిక్కులు అంటుకొని పిక్కులలో ఉన్న నూనె మండుట వలన అవి నల్లగా మారుతాయి.

ఈ సమయంలో డ్రమ్మలో ఉష్ణోగ్రత చాలా ఎక్కువగా వుంటుంది. ఈ విధంగా వేయించిన జీడి పిక్కులను డ్రమ్మ నుండి తీసి చల్లారుస్తారు.

ఈ పద్ధతిలో జీడి పిక్కు నుండి ఉత్పత్తి అయిన నూనెను కోల్పోవడం జరుగుతుంది.

ఈ నూనె వాణిజ్య పరంగా ఎంతో విలువైనది. చల్లారిన పిక్కుల నుండి జీడి పప్పును వేరు చేస్తారు. ఈ పద్ధతి ద్వారా తయారైన జీడిపప్పు మంచి రంగును కలిగి రుచిగా ఉంటుంది.

ఈ పద్ధతిలో పొగ ఎక్కువగా ఉత్పత్తి అవటం వలన దీని ప్రభావం మనుషుల ఆరోగ్యం పైన ప్రభావం చూపవచ్చు.

ఆవిరితో రోస్టింగ్ పద్ధతి

ప్రస్తుతం ఈ పద్ధతి అన్ని ప్రాంతాలలో ప్రాచుర్యం సంతరించుకొంటున్నది. జీడి పిక్కులను ఆవిరి పద్ధతిలో (100-110 కె.జి./సి.యం.²) సుమారు 15 నిమిషాల వరకు కుక్కర్ లో ఉడకబెడతారు. తరువాత జీడి పిక్కులను నేలపై ఆరనిస్తారు. మరుసటి రోజు పిక్కులనుండి పప్పును వేరు చేస్తారు.

ఈ పద్ధతి ద్వారా జీడి పిక్కు నూనెను సుమారు 75 శాతం వరకు పొందవచ్చు. ఈ పద్ధతిలో తయారయిన జీడిపప్పు ఎంతో అందంగా ఉండి, నాణ్యతను కలిగి ఉంటుంది. మార్కెట్ లో ఈ పప్పుకు మంచి ధర పలుకుతుంది. ఈ పద్ధతిలో తయారైన పప్పును గ్రేడింగ్ చేసి (చిన్న ముక్కలు, పెద్ద ముక్కలు, బద్దలు మరియు గుండ్లు) మార్కెట్ కు ఎగుమతి చేస్తారు.

ఈ పద్ధతిలో పూర్తి స్థాయిలో జీడిపప్పు, జీడి నూనె లభించడం వలన మార్కెట్ లో ఈ రెండు ఉత్పత్తులకు మంచి డిమాండ్ ఉంటుంది. జీడి నూనెను అనేక పరిశ్రమలలో వినియోగించడం వలన దీనికి మంచి మార్కెట్ ఉంది. ఈ పద్ధతిలో పొగ సమస్య లేనందున ఈ పరిశ్రమలో పనిచేసే కార్మికులకు ఆరోగ్యగర్హిత్య మందింది. ఉత్పత్తి అయిన పప్పు కూడా మంచి నాణ్యతా ప్రమాణాలతో ఉంటుంది.

వేసవిలో పశువుల సంరక్షణ

వేసవి కాలంలో పశువులకు ప్రత్యేక యాజమాన్య పద్ధతులు అవసరం. ముఖ్యంగా గేదెలకు మరియు ఇంగ్లీషు ఆవులకు వేసవి తీవ్రత ప్రాంతాన్ని బట్టి మారుతుంది. కోస్తా జిల్లాలో గాలిలో తేమ ఎక్కువగా వుండటం వలన, ఈ వాతావరణం పశువులకు వడదెబ్బ తగలడానికి అనుకూలం. మన దేశవాళీ ఆవులు ఎండలకు తట్టుకుంటాయి. మాళీ గేదెలు ఎండకు తట్టుకోలేక, పాలు తగ్గడం, ఎదకు రాకపోవడం, ఒకవేళ ఎదకు వచ్చినా లక్షణాలు సరిగా కనిపించక పోవడంలాంటి సమస్యలను ఎదుర్కొంటాయి. సంకరజాతి ఆవులు మరియు ఇంగ్లీషు ఆవులు ఎండ తీవ్రతకు గురై, పాలు పూర్తిగా తగ్గిపోయి, రొప్పుతూ మేత మేయక, శరీర ఉష్ణోగ్రత బాగా పెరిగి, రోగనిరోధక శక్తిని కోల్పోతాయి.

దేశవాళీ ఆవులు ఎండలకు తట్టుకుంటాయి కాబట్టి, మాళీ గేదెలకు మరియు ఇంగ్లీషు ఆవులకు వేసవి నుండి రక్షణ కల్పించాలి. ముఖ్యంగా గాలిలో తేమ ఎక్కువగా వున్న ప్రాంతాల్లో పశువులకు ప్రత్యేక శ్రద్ధ అవసరం.

- ◆ పశువులను ఉదయం 10 గంటలలోపు, సాయంత్రం 4 గంటల తర్వాత మేతకు వదలాలి. మిట్ట మధ్యాహ్నం పశువులు ఎండలో తిరిగినట్లయితే, పాలదిగుబడి గణనీయంగా తగ్గిపోతుంది.
- ◆ పశువులకు ఎల్లప్పుడూ చాలినన్ని చల్లని నీటిని అందుబాటులో వుంచాలి. నీరు ఎక్కువగా తాగిన కొద్దీ, శరీరంలోని వేడి తగ్గిపోతుంది.
- ◆ గేదెలు మధ్యాహ్నం 2-3 గంటలసేపు చెరువులో పడుకోవడం చాలా అవసరం. ఇలా చేయడం వలన శరీర ఉష్ణోగ్రత పెరగకుండా వుంటుంది.
- ◆ పగలు గేదెలను చల్లటి చెట్ల క్రింద కట్టివేసి, 2-3 సార్లు నీటితో తడపాలి.
- ◆ గేదెలను పాలు తీసేముందు పొదుగును, శరీరమును చల్లటి నీటితో కడిగినట్లయితే, అవి సుమారు ఒక లీటరు పాలను ఎక్కువగా ఇస్తాయని పరిశోధనల ద్వారా వెల్లడయింది.
- ◆ పశువులు వేసవిలో క్రొవ్వు పదార్థాలు, మాంసకృత్తులు ఎక్కువగా జీర్ణించుకోలేవు. కాబట్టి వీటిని తగ్గించి,

శక్తినిచ్చే పిండిపదార్థాలను ఎక్కువగా తింటాయి. ఇది గేదెల విషయంలో మరి ముఖ్యం. అధిక వేడి వల్ల పశువు పొట్టలో జీర్ణ రసాయనాలు తగు మోతాదులో ఉత్పత్తి కావు. అందుకే గేదెలను 2-3 సార్లు కడిగినట్లయితే, ఈ రసాయనాలు తిరిగి ఉత్పత్తి అవుతాయని పరిశోధనల ద్వారా తెలిసింది. కాబట్టి వేసవిలో మడ్డికూడు, జావ తగు మోతాదులో మిశ్రమ దాణాతో పాటుగా ఉప్పు కూడా కలిపి పశువులకు మేపాలి.

- ◆ పశువులు రేకుల షెడ్డులో వుంటే, రేకులపైన తాటాకులుగానీ, వరిగడ్డిని గానీ కప్పి తడుపుతూ వుండాలి. చుట్టూ చాపలు లేదా గోతాము పట్టాలు కప్పి మధ్యాహ్నం వేళల్లో 2-3 సార్లు ఆ పట్టాలను నీటితో తడపాలి. సాయంత్రం వేళల్లో రాత్రిపూట గేదెలను ఆరు బయట పడుకోనివ్వాలి.
- ◆ వేసవిలో పచ్చిమేత లేనిదే ఇంగ్లీషు ఆవులు వేడికి తట్టుకోలేవు. తప్పనిసరిగా పేరా గడ్డి, గిన్నీ గడ్డి, నేపియర్ గడ్డి మరి ఏ ఇతర పశుగ్రాసాన్నయినా వాటికి అందించాలి. ఈ గ్రాసాల్లో విటమిన్ 'ఏ' ఎక్కువగా వుండి రోగనిరోధక శక్తిని, జనన శక్తిని అభివృద్ధి చేస్తుంది. ఈ పశుగ్రాసాల్లో నూటికి 85-90 శాతం నీరు వుండడం వలన, తేలికగా జీర్ణమయ్యి, పశువు పొట్టలో కావలసిన 'బ్యాక్టీరియా' మరియు 'ప్రోటోజోవా'ను అభివృద్ధి చేసి పశువు ఆరోగ్యాన్ని కాపాడటమే కాకుండా, వేడిని కూడా తగ్గిస్తాయి.
- ◆ పశువుల పాకల్లో చల్లదనాన్ని ఇవ్వగలిగితే, అవి ఎదకు వచ్చే అవకాశాలు కూడా ఎక్కువ. పాకల చుట్టూ పట్టాలు కప్పి, వాటిని తడపడం ద్వారా గాని లేదా ప్రత్యేకమైన మందుల ద్వారా గానీ పశువులను ఎదకు తెప్పించవచ్చు.
- ◆ ఇలా పైన చెప్పిన సూచనలు పాటించినట్లయితే, పశువులను వేసవిలో కూడా సంరక్షించుకొని, పాలదిగుబడి తగ్గకుండా పొందడానికి అవకాశముంది.

కూల్డ్రింక్స్ వద్దు - సహజ ఆహారమే ముద్దు

ఇటీవల మ్యాగ్ యవ్వారం బయటపడి ఒక్కసారి దేశమంతా నివ్వెరపోయింది. హడావుడి జీవితాల్లో చాలా తక్కువ సమయంలో మనకూ, మన పిల్లలకు ఆకలితీర్చే మ్యాగ్ లాంటి ఒక ఫాస్ట్ ఫుడ్ లో ప్రమాదకర సీసం, మోనో సోడియం గ్లూటోమేట్ (ఎంఎస్జి)లు పరిమితికి మించి వున్నాయని తెలియడంతో కుటుంబాలకు కుటుంబాలే ఉలిక్కిపడ్డాయి. కోర్టులు తీర్పులివ్వచ్చు. ప్రభుత్వాలు మ్యాగ్ ని నిషేధించొచ్చు. నెన్ లే కంపెనీ అమాయకత్వం నటించొచ్చు. ఏమైనా కావొచ్చు. కానీ నియంత్రణ వ్యవస్థలు మన దేశంలో ఎంతమొద్దుబారినదీ, ఎంత మొద్దునిద్ర నటిస్తున్నదీ అర్థమైనప్పుడు ఎవరికైనా భయమేస్తుంది. గతంలో నింపాడైన జీవితాలతో, అమ్మచేసిన వేడి వేడి వంటకాలతో, తాతో, బాబాయో వేలు పట్టుకొని బడికి నడిపించిన కాలాలు గుర్తుకొచ్చి, నిజంగా సమాజం నాగరికంగానే ముందుకు సాగుతోందా అన్న అనుమానమూ కలుగుతోంది. మరి దేన్ని నమ్మాలి? మరేం చేయాలి?

మొదటి నుండి జనవిజ్ఞాన వేదిక ఇలాంటి ప్రమాదాల గురించి చెబుతూనే వస్తోంది. చేపమందుతో లాభం లేదని చెప్పినప్పుడు జెవివిపై అభాండాలు వేసినవాళ్లు వున్నారు. కానీ లక్షలకొద్దీ చేపమందు కోసం వెళ్లే ఉబ్బసరోగులు ఇప్పుడు చైతన్యం పెరిగి వేల మందే అయ్యారు. కూల్డ్రింక్స్ తాగితే ముప్పుందని చెబుతూనే వున్నాం. కానీ ఇప్పటికీ జనవిజ్ఞాన వేదిక కార్యకర్తలో, కొందరు ఆరోగ్య పిపాసులో మాత్రమే కూల్డ్రింక్స్ తాగడం లేదు. మన వేడుకలోనో, అలసటలోనో, ఉత్సాహం లోనో కూల్డ్రింక్ మనల్ని కాటేస్తూనే వుంది.

జన విజ్ఞాన వేదిక

తాజాగా ఫాస్ట్ ఫుడ్స్, జంక్ ఫుడ్స్ ప్రమాదం మరోసారి చర్చలోకి వచ్చింది.

కూల్డ్రింక్స్:

కూల్డ్రింక్స్ లో పోషకాహారాలు లేవు. తాగినప్పుడు అదనపు క్యాలరీలు మాత్రమే మనకు లభిస్తాయి. ఒక్క కూల్డ్రింక్ తాగితే 36 రెట్లు పరిమితికి మించి ఈ శరీరంలోకి 0.0180 మిల్లీ గ్రాముల క్రిమిసంహారక మందులు చేరతాయి. ఫలితంగా మనకు పిప్పిపళ్లు, కిడ్నీలో రాళ్లు, జీర్ణవ్యవస్థలో సమస్యలు, లివర్ సిరోసిస్, కేన్సర్ దాకా-ఏ జబ్బయినా రావచ్చు. కూల్డ్రింక్ తాగడం మీరు మరచినా మీకు నచ్చే, మీరు నచ్చే సెలబ్రిటీలు గుర్తుచేసి మరీ మీకు తాపిస్తారు. కంపెనీలకు, ఛానళ్లకు, సెలబ్రిటీలకు డబ్బులే డబ్బులు! మనకూ, మన కుటుంబ సభ్యులకూ జబ్బులే జబ్బులు! దీన్ని అనుమతిద్దామా!?

మనమేమి చేయాలి?

- కూల్డ్రింక్స్ ను కేరళలోలాగా నిషేధించాలని పౌర సమాజం పోరాడాలి.

ఖర్చులీత్యా ఓ చిన్న ఉదాహరణ పరిశీలిద్దాం...

- మీ ఇంట్లో ఇద్దరు పిల్లలుంటే వారు రెండు కూల్డ్రింక్స్ తాగితే అయ్యే ఖర్చు 28 రూపాయలు. 100 ఎం.ఎల్. పెప్సీ తాగితే 43 కిలో కేలరీల శక్తి, 7 అప్ తాగితే 47 కిలో కేలరీల శక్తి వస్తుంది. ఇతర పోషకాహారాలేవీ అందవు. బోనస్ గా చాలా జబ్బులొస్తాయి.
- వారికి 15 రూపాయలు ఖర్చు పెట్టి 200 ఎం.ఎల్. పాలు, ఒక అరటి పండు, రెండు టీ స్పూన్ల చక్కెర కలిపి బనానా మిల్క్ షేక్ తయారు చేసి ఇవ్వండి. ఇద్దరు పిల్లలకు కలిపి 354 కిలో కేలరీల శక్తి వస్తుంది. 11 గ్రాముల ప్రోటీన్లు, 12 గ్రాముల క్రొవ్వు పదార్థాలు, 420 గ్రాముల కాల్షియం అందుతాయి.

కాసంత కష్టపడి మన పిల్లల ఆరోగ్యాన్ని కాపాడుకుందామా?

బద్ధకించి వారికి అనారోగ్యాన్ని బహుమతిగా ఇద్దామా? తేల్చుకోవాల్సిన సమయం వచ్చేసింది.

- విద్యాసంస్థల సమీపంలో కూల్‌డింక్స్ అమ్మొద్దన్న ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ ఆదేశాలు అమలయ్యేలా ప్రయత్నించాలి.

ఇవి జరిగితే మంచిది, లేకపోతే ఈలోగా కూల్‌డింక్స్ బదులుగా కొబ్బరినీళ్లు, నిమ్మరసం, చెరకురసం, మసాల మజ్జిగ, గంజితో షరబత్, రాగిమాల్తు, పానకం లాంటి సహజ పానీయాలు తాగేలా మన పిల్లల్ని ప్రోత్సహించాలి. సోయా గింజల నుండి పాలు, మజ్జిగ లాంటివి తయారు చేసి పిల్లలకు ఇవ్వాలి. ముందు పెద్దలు తాగి పిల్లలకు అలవాటు చేయాలి.

క్యారెట్, బీట్‌రూట్, టమాట సమభాగాల్లో తీసుకొని మిక్సీలో వేసి, మెత్తగా చేసి కొద్దిగా నీళ్లు కలిపి రోజు ఒక్కగ్లాసు ఉదయం తాగితే, శరీరానికి కావాల్సిన రోగనిరోధక శక్తిని పెంచే ఫైటోన్యూట్రియంట్స్ అందుతాయి.

అన్నిటికంటే సులభమైంది టమాటాలు కడిగి మిక్సీలో వేసి వడగట్టి దానికి 1-2 స్పూన్ల తేనె కలిపి తాగడం వల్ల ఎండ, వేడి, వడదెబ్బల నుండి మనల్ని మనం కాపాడుకోవచ్చు. టమాటలో వున్న లైకోపిన్ వల్ల రోగనిరోధకశక్తి పెరుగుతుంది. కేన్సర్ లాంటి మహమ్మారి నుండి రక్షణ పొందవచ్చు.

బింగోలు, కిండర్‌జాయ్‌లు, కుర్కురేలు, డైరీమిల్క్‌లు - ఇవి జంక్‌ఫుడ్స్. వీటిలో అవసరానికి మించి రసాయనాలు వుంటాయి. రంగులు కలుపుతారు. వీటిని అవసరానికి మించి ప్రాసెస్ చేస్తారు. ఎక్కువ రోజులు నిల్వజేస్తారు. ఫలితంగా అవన్నీ శరీరంలోకి వెళ్లి ఆనారోగ్యానికి దారితీస్తాయి. కేవలం క్యాలరీలు మాత్రమే వీటిలో వుండడం వల్ల ఊబకాయానికి దారి తీస్తాయి.

- న్యూడిల్స్, గోబీ, 65లు, కంపెనీ బిస్కెట్లు తినడం వల్ల పిల్లలకు పోషకాహారం అందదు. పిల్లల పెరుగుదలకూ, జ్ఞాపకశక్తికీ కేలరీలతో పాటు ప్రొటీన్లు, విటమిన్లు, ఖనిజ లవణాలున్న సమతుల్యహారం చాలా అవసరం.

- ఈ పరిస్థితుల్లో పిల్లలకు ప్రత్యామ్నాయ ఆహార అలవాట్లు చాలా అవసరం. జంక్‌ఫుడ్స్ బదులు ఇంట్లో చేసిన తినుబండారాలే శ్రేయస్కరం. చిరుధాన్యాలతో తయారు చేసిన రాగి మురుగులు, కొర్రమురుకులు, జొన్న మురుకులు, రాగి, సజ్జ, జొన్న, కొర్ర కలిగిన

మల్టీగ్రైన్ మురుకులు మీ పిల్లలకు పెట్టి చూడండి.

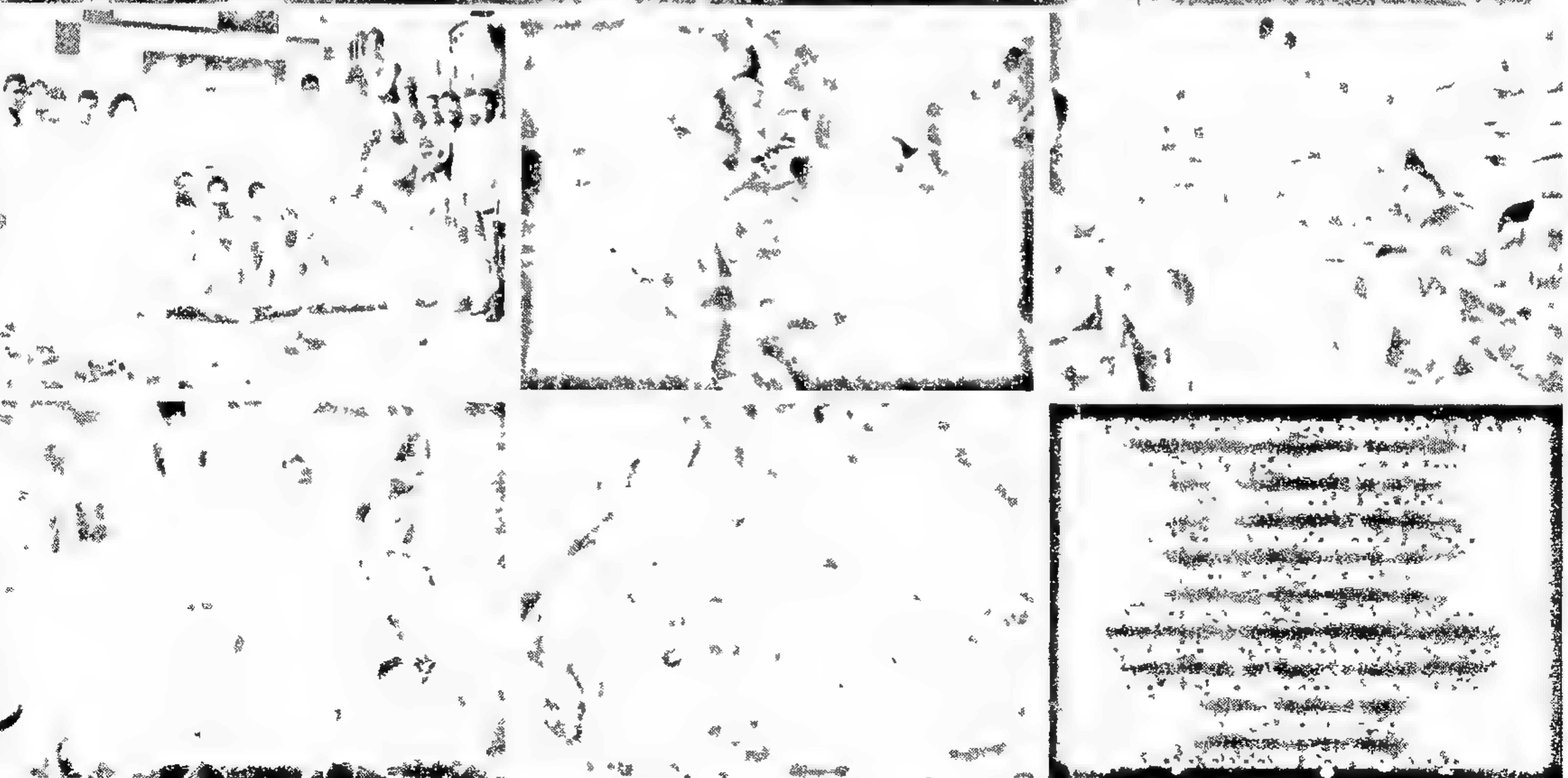
- శనగపిండి మిక్సర్, జొన్న, రాగి కలిపిన మిక్సర్, బొరుగుల మిక్సర్, వేరుశనగ ఉండలు, బొరుగుల వుండలు, కూరగాయల తాలింపుతో బ్రెడ్‌రోల్స్, చపాతీల్లో తాలింపును నింపి రోల్స్‌గా తయారు చేసి ఫ్రాంకీస్ చేసి పెట్టండి.
- అన్ని రకాల పండ్లు కలిపి జామ్, క్యాండీలు తయారు చేసి పెట్టండి.
- కంపెనీ బిస్కెట్లు కాకుండా రాగి, సజ్జ, జొన్నలతో తయారు చేసిన బిస్కెట్లు పెట్టండి.
- రాగి, జొన్న, సజ్జ లడ్డూలను బెల్లంతో తయారు చేసి పెట్టండి. మంచి ప్రొటీన్లు అందుతాయి. రుచిగా కూడా వుంటాయి. రక్తహీనత బారి నుండి పిల్లల్ని కాపాడుకోవచ్చు.
- పిల్లలకు ఆటలు తగ్గిపోయాయి. శారీరక శ్రమ లేదు. మలబద్ధకం ఇప్పుడు ఒక ప్రధానమైన సమస్య. ఆకుకూరలు తినమంటే పిల్లలు తినరు. మరేం చేయాలి? ఈ ఆకుకూరలను మెత్తగా ఉడికించి మిక్సీలో వేసి గోధుమ పిండిలో కలిపి పూరీలో, చపాతీలో చేసి పెట్టండి. రుచి వుంటుంది, ఆరోగ్యానికీ మేలు.
- కూరగాయలను ఉడికించి వడియాల పిండితో కలిపి వడియాలు పెట్టండి. రుచిగా వుంటాయి, మంచి రంగునిస్తాయి.

ఒక ఆలోచన ప్రాచీనమైనదా, ఈ కాలానిదా అన్నది జెవివి పట్టించుకోదు. శాస్త్రీయమైనదే ఆచరణనీయమని జెవివి నిశ్చితాభిప్రాయం. కూల్‌డింక్స్ వద్దని, జంక్‌ఫుడ్ వద్దని అందరికీ వ్రత్యేకించి పిల్లలకు జెవివి మరోసారి చెప్పదలచుకుంది.

జంక్‌ఫుడ్స్ తినడమంటే, కూల్‌డింక్స్ తాగడమంటే అనారోగ్యాన్ని కొని తెచ్చుకున్నట్లే. చిరుధాన్యాలలో పోషక విలువలు, యాంటి ఆక్సిడెంట్స్, ఫైటో న్యూట్రియంట్స్, పీచు అధికంగా వుండడం వల్ల పిల్లల ఆరోగ్యానికి అవి చాలా మేలు చేస్తాయి. జంక్‌ఫుడ్స్ మానేసి, వారానికి ఒక గంట శ్రమపడితే ఇంట్లోనే తల్లిదండ్రులు చిరుధాన్యాలతో చిరుతిండ్లు తయారు చేసుకోవచ్చు. పిల్లల ఆరోగ్యం కాపాడుకోవచ్చు.

(ఈ సంఘంలో 90 శాతం మంది మహిళా రైతులే) **మొలుగు, మెదక్ జిల్లా**

ఆదివాసీ రైతుల సహకార సంఘం

రాజ్‌మా కొనుగోలు - అమ్మకం - అనుభవాలు

పి.ఎస్. అజయ్ కుమార్, ఆంధ్రప్రదేశ్ రైతు స్వరాజ్య వేదిక

ప్రారంభం:

రెండు సంవత్సరాల ప్రయత్నం సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం (సి.ఎస్.ఎ) సహకారంతో విశాఖ జిల్లా ఆదివాసీ ప్రాంతం జి.మాడుగుల మండలంలో ఆదివాసీ రైతుల సహకార సంఘాన్ని స్థాపించగలిగాము. ఆంధ్రప్రదేశ్ సహకార సంఘం గుర్తింపు చట్టం 1995 క్రింద సహకార శాఖ వద్ద రిజిస్ట్రేషన్ చేయించాము. సహకార సంఘం పేరు గిరి సేంద్రియ వ్యవసాయ అటవీ ఉత్పత్తిదారుల పరస్పర స్వయం సహాయక సహకార పరిమిత సంఘం లిమిటెడ్.

కార్యనిర్వాహక వర్గం సభ్యులు, సాధారణ సభ్యులు అందరూ కూడా ఆదివాసీలే. వీరందరూ “పి.వి.టి.జి.” తెగకు చెందిన ఆదివాసీ రైతులు.

సహకార సంఘం ఎందుకు?

గత 7 సంవత్సరాలుగా జి.మాడుగుల, చింతపల్లి మండలాల పి.వి.టి.జి. ఆదివాసీలతో పని చేస్తున్నాం. గత 20 సంవత్సరాలుగా ఈ తెగవారితో పరిచయాలు వున్నాయి. కోండు రైతులను, ఇతర ఆదివాసీ రైతులను గిరిజనేతర వడ్డీ వ్యాపారులు/ షాపుకారుల ప్రభుత్వ అధికారుల సహకారంతో బహిరంగంగా అన్ని చట్టాలను ఉల్లంఘించి దోపిడి చేస్తున్నారు. కోండుల నేపథ్యం:

పి.వి.టి.జి.లుగా గుర్తించబడిన కోండు ఆదివాసీలు

ఒరిస్సా రాష్ట్రం కోరాపుట్ ప్రాంతానికి చెందినవారు. ఈ ప్రాంతానికి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం విశాఖజిల్లా సరిహద్దుగా వుంది.

చారిత్రకంగా పి.వి.టి.జి. పర్లాకిమిడి రాజ్యంలో భాగంగా వున్నారు. 1838 తిరుగుబాటును బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం అణచివేసింది.

స్వాతంత్ర్యం అనంతరం జరిగిన “అభివృద్ధి” ప్రాజెక్టుల వలన నిర్వాశితులైన కోండు ఆదివాసీల అడవులను వెతుక్కుంటూ విశాఖ మన్య ప్రాంతానికి వలస వచ్చారు. వీరికి “కుయి” అనే లిపి లేని స్వంత భాష వుంది.

అటవీ భూముల సాగు:

పి.వి.టి.జి. ఆదివాసీలు విశాఖ ఏజెన్సీ అటవీ ప్రాంతంలో అడవులు నరికి పోడు వ్యవసాయం ప్రారంభించారు. 2006 అటవీ హక్కుల గుర్తింపు చట్టం వచ్చేంతవరకు వీరందరూ చట్టం దృష్టిలో ఆక్రమణదారులుగా వున్నారు. కనుక వ్యవసాయ, కుటుంబ అవసరాలకు ప్రైవేటు వడ్డీ వ్యాపారుల మీద ఆధారపడక తప్పలేదు.

100 శాతం ఆర్గానిక్ - ‘0’ కార్బన్ ఫుట్‌ప్రింట్:

పి.వి.టి.జి. ఆదివాసీలు ఎలాంటి పురుగు మందులు, రసాయనిక ఎరువులు లేకుండా వ్యవసాయం చేస్తారు. వీరేగాక ఈ ప్రాంత ఆదివాసీలందరూ ఇదే పద్ధతిని పాటిస్తున్నారు. పి.వి.టి.జి. ఆదివాసీలు ఏటవాలు పర్వతాలపై చేసే వ్యవసాయం పూర్తిగా మానవ శారీరక నష్టంతో జరుగుతుంది. “ఆర్గానిక్” అనే మాటకు మార్కెట్‌లో వున్న విలువ వారికి తెలీదు. ఆర్గానిక్‌గా వ్యవసాయం చేయడం వారి సహజ సిద్ధమైన జీవన విధానం.

షాపుకార్ల దోపిడి:

విశాఖ ఏజెన్సీలో గిరిజనేతర షాపుకార్ల దోపిడి చాలా మొరట పద్ధతిలో సాగుతూ వుంటుంది. రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చాక ఆదివాసీల రక్షణ కోసం చేసిన చట్టాలన్నింటికీ వీరు అతీతులు. గిరిజనేతర షాపుకార్లకు ఈ క్రింది వారి సహకారం లభిస్తుంది.

గిరిజనేతర వడ్డీ వ్యాపారులు / షాపుకార్లు:

1. ప్రభుత్వ గిరిజనేతర ఉద్యోగులు
2. ప్రభుత్వంలో వున్న గిరిజన ఉద్యోగులు
3. మీడియాలో వున్న గిరిజనేతరులు
4. వివిధ రాజకీయ పార్టీలకు చెందిన గిరిజన / గిరిజనేతర నాయకులు.

పి.వి.టి.జి. ఆదివాసీలకు వడ్డీలకు అప్పులు ఇచ్చి, అసలు వడ్డీ క్రింద వారు పండించిన పంటలను తీసుకుంటారు.

షాపుకార్ల దోపిడీ రూపాలు:

సహజంగా పి.వి.టి.జి. ఆదివాసీలు మే, జూన్ నెలల్లో షాపుకార్ల నుండి అప్పులు తీసుకుంటారు. డిసెంబర్ - జనవరి నెలల్లో పంట రూపంలో ఈ అప్పులు తీరుస్తారు. ఒక ఆదివాసీ రైతు ఒక ప్రైవేటు వడ్డీ వ్యాపారి / షాపుకారు నుండి అప్పు తీసుకుంటే ఆ రైతు నుండి షాపుకారు ఈ క్రింది రూపాలలో లాభాలను తీసుకుంటారు.

1. 1000 రూ॥లు అప్పుకి రూ. 500/- లు వడ్డీ : జూన్ లో తీసుకుంటే డిసెంబర్ లో తీర్చాలి 7 నెలలు
2. అసలు + వడ్డీ కలిపి : పంట ద్వారా తీర్చాలి
3. పంటకు రేటు : దీనిని షాపుకార్ల సిండికేట్ నిర్ణయిస్తుంది. మార్కెట్ ధర అంటే షాపుకారు చెప్పిందే
4. కొలతలు: షాపుకారు “కుంచం” అనే ఒకడబ్బాతో పంటను కొలుచుకుంటారు.
5. మిగిలిన పంట : అసలు + వడ్డీకి రైతు పంటను తీసేసుకోగా, మిగిలిన పంటను కూడా అదే షాపుకారు తీసుకుంటారు.
6. రైతుకు రావలసిన నగదు: అసలు, వడ్డీ క్రిందపోగా మిగిలిన పంటకు చెల్లించవలసిన నగదును షాపుకారు చెల్లించడం, సాధారణంగా అది వాయిదాల రూపంలో అందుతుంది. (దానికి వడ్డీ వుండదు)

ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆదివాసీ ప్రాంతాలలో ఆదివాసీలను వడ్డీ వ్యాపారుల నుండి రక్షించడానికి “ఆంధ్రప్రదేశ్ షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాల వడ్డీ వ్యాపార నియంత్రణ చట్టం” వుంది దాని ప్రకారం

1. ఆదివాసీలతో వడ్డీ వ్యాపారం చెయ్యాలంటే కలెక్టరు అనుమతి వుండాలి.
2. ఈ అనుమతిని ప్రతి సంవత్సరం పునరుద్ధరించు కోవాలి.
3. నగదు రూపంలోనే అసలు, వడ్డీ తీసుకోవాలి.
4. స్థిరాస్తులు జప్తు చేయరాదు.
5. చట్టం నిర్దేశించిన వడ్డీని మించి తీసుకోరాదు.
6. వడ్డీ వ్యాపార రికార్డులు వ్రాయాలి. వాటిని అధికారుల పర్యవేక్షణ అందుబాటులో వుంచాలి. ఈ చట్టాన్ని అమలు చేయడం లేదు. అంతేగాక తూనికలు, కొలతలు శాఖ వద్ద నమోదైన గుర్తింపు పొందిన (సర్టిఫై చేసిన) కొలతల సాధనాలనే అమ్మకానికి - కొనుగోలుకు వాడాలి, కాని అలా జరగదు.

మార్కెట్ గుర్తాధిపత్యం:

ఆదివాసీలు పండించే పంటల మార్కెటింగ్ మొత్తం గిరిజనేతర షాపుకార్లు చేతిలో వుంటుంది. షాపుకారు నుండి పంట ఎక్కడికి వెళ్తుంది. ఏ రూపంలో వెళ్తే తమ పంటకు బహిరంగ మార్కెట్ లో ఎంత విలువ చేస్తుందో వారికి తెలీదు.

షాపుకార్ల వ్యవస్థలో దొంతర్లు వున్నాయి. పసుపు, రాజ్ మా, పిప్పళ్ళు వంటి పంటలను క్షేత్రస్థాయిలో చిన్న, చిన్న గిరిజనేతర షాపుకార్లు కొంటారు. వీరికి కొందరు ఆదివాసీలు సహాయకులుగా పని చేస్తుంటారు. వారి నుండి తుని, నర్సీపట్నం, వి.మాడుగులలో గల పెద్ద షాపుకార్లు కొంటూ వుంటారు. వారి నుండి హోల్ సేట్ మార్కెట్ కు ఇవి చేరుకుంటాయి.

సహకార సంఘం - రంగ ప్రవేశం:

చరిత్రలో మొదటి సారి ఆదివాసీ రైతుల సహకార సంఘం, ఎలాంటి అనుభవం, పరిజ్ఞానం లేకపోయిన ధైర్యం చేసి 2015 డిసెంబరులో బహిరంగ మార్కెట్‌లోకి దిగింది. ముందుగా “రాజ్‌మా” కొనుగోలు అమ్మకం చేయాలని నిర్ణయించుకోవడమైనది. గిరిజనేతర షాపుకార్లకు భిన్నంగా “కొనుగోలు”లో ఈ క్రింది సూత్రాలను పాటించాలని సంకల్పించింది.

- 1 ప్రభుత్వం నిర్దేశించిన సీల్డ్ వాటాలను మాత్రమే వాడాలి.
- 2 రైతులు ఇచ్చిన పంటకు ముందు సగం ధర చెల్లించాలి.
- 3 నెల రోజుల గడువులో మిగిలిన మొత్తాన్ని చెల్లించడం.
- 4 రైతుకు లిఖిత రశీదు ఇవ్వడం.

గుర్తించిన అవరోధాలు:

వ్యాపారం చెయ్యాలంటే ముందుగా పెట్టుబడి కావాలి. సహకార సంఘం తరపున వడ్డీ లేని ఋణం ఇవ్వవలసినదిగా చేసిన విజ్ఞాప్తికి కొందరు స్పందించారు. సహకార సంఘం ఈ క్రింది విధంగా పెట్టుబడి వనరులను సమకూర్చుకుంది.

వడ్డీలేని ఋణాల ద్వారా	70000
సహజ ఆహారం ప్రొడ్యూసర్ కంపెనీ ఋణం..	100000
సభ్యత్వాలు	5000
ఇతర వనరుల నుండి.....	82000

“రాజ్‌ మా” అనుభవాలు:

డిసెంబర్ నెలలో మార్కెట్‌లోకి రాజ్‌మా రావడం మొదలయ్యింది. 2014లో కె.జి. 50 రూ.లకు కొన్న షాపుకార్లు 2015, డిసెంబర్ మొదటి వారంలో అదే రేటును ప్రకటించారు. వెంటనే దాన్ని 48కి ఆ తరువాత 46కు తగ్గించారు.

సహకార సంఘం మూడు చోట్ల కొనుగోలు కేంద్రాలను కె.జి. 50 రూ.లకు కొనడం ప్రారంభించింది.

అనేక మంది ఆదివాసీ రైతులు సహకార సంఘానికి అమ్మేందుకు ముందుకు వచ్చారు. కాని 4 లక్షల రూపాయలకు మించి కొనుగోలు చేయకూడదని నిర్ణయించినందున కొందరి వద్దనే తీసుకోవడం జరిగింది.

తక్కువ మొత్తంలో సరుకు ఇచ్చే వారికి పూర్తి నగదును సంఘం చెల్లించింది. మొదటి సారిగా వారు తాము అమ్మిన పంటకు రశీదును పొందారు.

సీల్డ్ కాటాపై తూచిన లెక్కకు కుంచాలతో కొలిస్తే వచ్చే లెక్కకు తేడాను వారు గమనించారు. జి.మాడుగుల మండలం 7 పంచాయితీలకు చెందిన ఆవాస గ్రామాల నుండి 40 మంది రైతుల వద్ద 4851 కేజీల రాజ్‌మాను సహకార సంఘం కొనుగోలు చేసింది.

అనుభవరాహిత్యం:

గిరిజనేతర షాపుకార్లు దశాబ్దాలుగా వ్యాపారంలో వున్నారు. వారికి అన్ని లోటుపాట్లు తెలుసు. దాంతోబాటు వారు అనేక కుయుక్తులు (ఉ॥కు సరుకు కొలతలో మోసం పద్ధతులు) వేస్తుంటారు. సహకార సంఘం సభ్యులకు, వారికి అండగా నిలిచిన వారికి ఈ రంగం పూర్తిగా కొత్త దాంతో తప్పులు చేస్తూ నేర్చుకోవలసి వచ్చింది.

- ముందుగా 50 రూ॥లు ప్రకటించిన షాపుకార్లు వెంటనే దాన్ని 48కి అక్కడి నుండి 46కు ధర తగ్గించేసారు.
- సహకార సంఘం 50 రూ॥ల దగ్గరే వుండి త్రాసుద్వారా కొనుగోలు చేసిం.
- ‘రాజ్‌మా’ను రైతులు తెచ్చేటప్పుడు రాళ్ళు, రప్పలు ఏరకుండా తెస్తారు. సహకార సంఘం వాటితో కలిపి కొనుగోలు చేసింది.
- మూడు సెంటర్లలో కొనుగోలు కేంద్రాలను ప్రారంభించింది. కానీ 3 త్రాసులు (కాటాలు) లేవు. దాంతో అద్దెకు తేవలసి వచ్చింది.

- రెండు సెంటర్లలో కొన్న సరుకును మూడవ సెంటరు (సాదేకు) వద్దకు చేర్చడంతో రవాణా ఖర్చులు అయ్యాయి.

- సాదేకు పాయింట్ వద్ద రాజ్ మాను శుభ్రపర్చడం, ఎండబెట్టడం చేయడంతో తరుగు ఏర్పడింది.

1. మొత్తం కొనుగోలు చేసింది

$$8,457 \text{ కేజీలు} \times 50 = 2,42,250$$

2. రాళ్ళు, రప్పలు తరుగు

$$312 \text{ కేజీలు} \times 50 = 15,690$$

3. బరువు తగ్గడం (ఎండబెట్టడం వలన)

$$178 \text{ కేజీలు} \times 50 = 8,900$$

$$490 \text{ కేజీలు} \times 50 = 24,500$$

- 490 కేజీలకు తరుగునుగాను సంఘానికి రూ. 24,500 రూ॥లు పెట్టుబడి నుండి తగ్గిపోయింది.

- సాదేకు పాయింట్ వద్ద రాజ్ మాను ఏరించడానికి (గ్రేడింగ్) ఎండబెట్టడానికి (డ్రైయింగ్)కు లేబరు ఖర్చులు అయ్యింది ఇది మొత్తం రూ. 19,300/-

- తరుగు ఖర్చు 24,500

- లేబరు ఖర్చు - 19,300

43,800 (మనం కొనుగోలు చేసిన ప్రతి కేజీ పైన 9 రూ॥లు ఖర్చు అయ్యింది)

- సహకార సంఘానికి రిజిస్ట్రేషన్ తప్ప మరేవిధమైన లైసెన్సులు లేనందున రాజ్ మాను హైదరాబాద్ కు పంపే సందర్భంలో ఆంధ్ర - తెలంగాణా రెండు రాష్ట్రాలలో పన్ను (టాక్స్) చెల్లించవలసి వచ్చింది.

ఆంధ్రాలో కొనుగోలు పన్ను - 16,200

తెలంగాణాలో అమ్మకం (సేల్స్) - 14,000

మొత్తం - 30,200

హైదరాబాద్ లోని సేఫ్ హార్వెస్టు కంపెనీ వారికి సహజ

ఆహారం ప్రొడ్యూసర్స్ కంపెనీ ద్వారా 4,000 కేజీలు, సహజ

ఆహారం 312 కేజీలు సహకార సంఘం అమ్మగలిగింది.

సాధించిన విజయాలు:

- ఆదివాసీ రైతులు మొదటిసారి బహిరంగ మార్కెట్ లో తమ సరుకును అమ్మగలిగారు.
- ఆదివాసీ యువత రైతులకు ఆత్మ విశ్వాసాన్ని కల్పించింది.
- మొదటి సారి కాటాపై పై సరుకు తూచి అమ్ముకోగలిగారు.
- గిరిజనేతర షాపుకార్లుకంటే 2 రూ॥ ఎక్కువ ఇచ్చి సహకార సంఘం కొన్నది. ఇలాంటి ఘటన ఎప్పుడూ జరగలేదు.
- అమ్మిన సరుకుకు రశీదు పొందడం మొదటి సారి.
- రైతులందరికీ మిగిలిన నగదును ఇచ్చిన మాట ప్రకారం ఫిబ్రవరి 2016 మొదటి వారంలో చెల్లించుట జరిగింది.

గుణపాఠాలు - భవిష్యత్తు ప్రణాళికలు:

- పరిమిత పెట్టుబడితో చేసిన ఈ చిన్న ప్రయత్నం అనేక పాఠాలను నేర్పింది. కనుక వచ్చే సంవత్సరం 'రాజ్ మా' వ్యాపారాన్ని బాగా నిర్వహించగలం. ఇప్పుడు మార్కెట్ లో "పసుపు" వస్తుంది. దాంతో కూడా ఒక ప్రయోగం చేసే పనిలో వున్నాం.

సవాళ్ళు:

1. 'పెట్టుబడి' ప్రధానమైన సమస్య. కనీసం 5 లక్షల పెట్టుబడి సమకూర్చుకోగలిగితే 10 లక్షల వ్యాపారం చేయవచ్చు.
2. వివిధ రకాలైన లైసెన్సులు సాధించడం.
3. బోర్డు సభ్యులకు నైపుణ్యాలను పెంచడం.
4. జి.మాడుగులలో ఒక స్టోరేజ్ సౌకర్యం ఏర్పాటు
5. 'ఆర్గానిక్' ధృవపత్రం సాధించడం.
6. నమ్మకమైన కొనుగోలుదార్లతో సంబంధాల ఏర్పాటు

సహకార సంఘం సభ్యుల నుండి సేకరించిన పంటలు

పంట పేరు	క్వింటాళ్ళు	క్వింటాలు ధర	ఇతర ఖర్చులు	మొత్తం ఖర్చు
కొర్రలు	26	2,200	900	58,100
బరిగ	9.9	2,600	350	25,740
రాగులు	3.19	2,300	200	7,537
ధనియాలు	2.2	115	150	25,300
పెసర	1.5	5,000	100	7,500
ఉల్లి	5.4	1,500	200	8,300
వేరు శనగ	10	5,000	500	50,500
మొత్తం				1,82,977

సహకార సంఘం ద్వారా ఇప్పటి వరకు సహజ ఆహారం ప్రాడ్యూసర్ కంపనీకి అమ్మినవి

తేది	పంపిన ఉత్పత్తులు	క్వింటాళ్ళు	ధర	రవాణా,	మొత్తం ఇతర ఖర్చులు	రిమార్కులు
12/8/2015	వేరుశనగ	1.5	9,500	100	14,350	
	రాగులు	1	2,500	0	2500	
	ధనియాలు	0.61	13,000	0	7,930	
12/21/2015	ఉల్లి	5.4	1,500	2,029		
				10,129		
21-01-1016	కొర్ర బియ్యం	1.5	5,000	100	7,600	
	రాగి పిండి	0.5	4,000	0	2,000	
	ధనియాల పొడి	0.6	15,000	0	9,000	
2/3/2016	వేరుశనగ	4	9,500	100	38,100	8 కిలోల తరుగు
	రాగులు	0.5	2,500	0	1,250	
		0.5	13,000	0	6,500	
					99,359	

మహిళా రైతుల జాతీయ సదస్సులో ఆమోదించిన మకాం ప్రకటన

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం గుంటూరు జిల్లా, బాపట్లలో జరిగిన మహిళా రైతుల జాతీయ సమ్మేళనంలో పాల్గొన్న భారతదేశంలోని 18 రాష్ట్రాల మహిళా రైతులు ఈ ప్రకటనను ఆమోదించారు, మహిళా రైతులకు గుర్తింపు, సాధికారత, సహకారం కోసం ఈ కింది చర్యలను ప్రతిపాదించారు.

భారతదేశంలో అత్యధిక మహిళా శ్రామికులు వ్యవసాయ రంగంలోనే ఉన్నారు, ప్రతి ఎకరంలో పండించే ప్రతి పంటలోనూ, అన్ని ప్రాంతాలలోనూ పురుషుల కంటే మహిళల పనిదినాలే ఎక్కువ అని గుర్తించాలి.

మేము సమిష్టిగా మాకు అవసరమైన ధాన్యాలను, పప్పులను పండిస్తాము, మా కుటుంబ అవసరాలను, మా నమూనాదాయాల అవసరాలను తీరుస్తాము. సుస్థిర జీవనోపాధులను తయారుచేసుకుంటాము. సహజ వనరులను అక్రమంగా వినియోగిస్తూ, మా జీవనాధార హక్కులను హరిస్తూ, వనరులు మాకు అందుబాటులో లేకుండా చేస్తూ జరిగే అభివృద్ధిని మేము అడ్డుకుంటాము. ఉమ్మడి వనరుల మీద మాకు హక్కు ఉన్నది.

స్త్రీలపై పొలాల్లో, అడవుల్లో, ఇళ్ళల్లో, పని ప్రదేశాల్లో జరిగే హింసని అడ్డుకుంటాము. అన్ని రంగాలలోనూ స్వయం ప్రతిపత్తిని సాధిస్తాము.

మహిళా రైతుల సమస్యలను పరిష్కరించకుండా వ్యవసాయ వృద్ధి, జీవనాధార భద్రత, ఆహార భద్రతా కొనసాగవని గుర్తిస్తున్నాము, ప్రభుత్వాలు ఈ పనులు చేయాలని మేము పిలుపునిస్తున్నాము.

1. గ్రామీణ మహిళల జీవనోపాధులకు సమగ్ర భద్రత కల్పించేవిధంగా వనరులకు సంబంధించిన విధానాల నన్నిటినీ తిరిగి రూపొందించాలి. ఈ భద్రతే ఆహార భద్రతను, ఆదాయ భద్రతను, సామాజిక భద్రతను (ఆరోగ్య, బీమా, శిశు సంరక్షణ, పెన్షన్), స్త్రీల శారీరక సమగ్రతలను పరిరక్షిస్తుంది.
2. చిన్న, సన్నకారు మహిళా రైతులు వ్యవసాయం చేస్తున్న వర్షాధారిత ప్రాంతాలకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి. ఈ విధానంలో ఆహార పంటలు పెరిగి ఆహార భద్రతా,

పర్యావరణ మార్పు దుష్ప్రభావాలను తగ్గించడమూ సాధ్యమవుతాయి.

3. ప్రభుత్వ భూముల పంపకంలో భూమిలేని దళిత, ఒంటరి, ఆదివాసీ, వికలాంగ స్త్రీలకి ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి.
4. జాయింట్ పట్టాల వల్ల ఫలితం లేదని గుర్తించి, స్త్రీలకి సొంత పట్టాలను ఇవ్వాలి.
5. స్త్రీలకు భూమి హక్కు ఇవ్వడానికి భూ కమిటీలు చిన్న చిన్నవిగా మారిపోతాయి అనే సాకు చూపించి ఇవ్వడం లేదు అటువంటప్పుడు స్త్రీలకు ఆ భూమి నుంచి వచ్చే ఆదాయాన్ని వారి హక్కుగా ఇవ్వాలి .
6. ఉమ్మడి వనరులకు స్త్రీలే ప్రధాన రక్షకులు. వాటిమీద ఆధార పడేవారు వారే. ఉమ్మడి వనరులను వాడుకునే అధికారం, వాటి పై హక్కు స్త్రీలకే ఉండాలి.
7. భూమి పంపిణీ చేసేటప్పుడు అ భూమి సైజు, భూమి రకము సాగుయోగ్యమైనదిగా ఉండాలి. వ్యవసాయానికి అవసరమైన పెట్టుబడిని కూడా ప్రభుత్వాలు సమకూర్చాలి .
8. మహిళా కౌలు రైతులను గుర్తించి, రికార్డు చేయాలి. సాగు దారులకు ఉన్న అన్ని సౌకర్యాలను వారికి కల్పించాలి. ప్రభుత్వాల విధానాల వల్ల కౌలు రైతులు నిర్వాసితులు అయితే వారికి పునరావాసం కల్పించాలి.
9. స్కీములు, నమాచారము, న హా య సేవలు అందించేటప్పుడు ఒంటరి మహిళలను ఒక ప్రధాన వర్గంగా గుర్తించాలి
10. ఆత్మహత్య బాధిత కుటుంబాలలోని మహిళలకు సుస్థిర వ్యవసాయానికి, వారి పిల్లల చదువులకి అవసరమైన సహాయం అందించాలి. వారి వారసత్వ హక్కులను అమలు చేయాలి.
11. మహిళా రైతులందరికీ స్కీములు, కార్యక్రమాలు, హక్కులు అందుబాటులోకి తేవాలి.
12. మహిళల సాంప్రదాయక జ్ఞానం మీద ఆధారపడ్డ వైవిధ్య భరితమైన, పర్యావరణ హిత వ్యవసాయాన్ని ప్రోత్సహించాలి. దీనికి ఆధునిక సాంకేతికతని జత చేయాలి. ఈ వ్యవసాయం స్త్రీలకు ఎక్కువ స్వయం

ప్రతిపత్తిని కల్పిస్తుంది. సుస్థిర వ్యవసాయానికి దారి తీస్తుంది. పౌష్టిక ఆహార భద్రతని యిస్తుంది, రసాయన వ్యవసాయ దుష్ఫలితాల నుంచి పర్యావరణాన్ని కాపాడుతుంది. పర్యావరణ మార్పులకు సంబంధించిన ప్రమాదాలను తగ్గిస్తుంది .

13. వ్యవసాయ విస్తరణ, రెవిన్యూ అధికారులకు శిక్షణలలో మహిళా రైతుల, వారి భూమి హక్కుల గురించి తెలియ చెప్పాలి.
14. మహిళా రైతులకు కిచెన్ గార్డెన్లు పెంచడానికి, మందు మొక్కలు పెంచడానికి, ఇతర వ్యవసాయ సేవలు అందించడానికి మహిళా విస్తరణ అధికారులను, మహిళా కిసాన్ మిత్రులను నియమించాలి.
15. ఆత్మా లాంటి స్కీములను, ఉమ్మడి వనరుల నిర్వహణ, అటవీ అధికార చట్టం అమలు చేసే కమిటీలలో, గ్రామ, జిల్లా స్థాయిలలో ఇతర కౌన్సిళ్ళలో సమానంగా మహిళలు వుండాలి.
16. ఆచారాలకు సంబంధించిన పద్ధతులను సమీక్షించి, మహిళలకు న్యాయం జరిగేలా వాటిని అమలు చేయాలి.
17. మహిళా రైతుల హక్కులకు చట్టపరమైన రక్షణ కల్పించేందుకు అవసరమైన చర్యలను ప్రభుత్వం చేపట్టాలి.
18. సమాచార వ్యవస్థ (డేటా)ను పటిష్ట పరచాలి. మహిళలను రైతులుగా, ఉత్పత్తిదారులుగా ఈ డేటా గుర్తించాలి.
19. విధాన నిర్ణేతలకు, ప్రణాళికలను తయారు చేసేవారికి, అమలు చేసే వారికి కూడా ఒంటరి మహిళా రైతులు, క్లిష్టమైన కొండ ప్రాంతాలలో వ్యవసాయం చేస్తున్న మహిళా రైతులు, వర్షాధారిత ప్రాంతాల మహిళా రైతులపై ప్రత్యేక దృష్టి పెట్టాల్సిన అవసరం గురించి తెలిసి వుండాలి.
20. పర్యావరణహిత వ్యవసాయం గురించి మహిళా రైతుల భూమి, జీవనాధార హక్కుల గురించి ప్రభుత్వాలు తన ఉద్యోగస్తులందరికీ తెలియచేయాలి.
21. ప్రభుత్వం జెండర్ మరియు సమన్యాయ ధృక్పథంతో అన్ని విధానాలకు సంబంధించిన ఫ్రేమ్ వర్క్ రూపొందించాలి.
22. ఉమ్మడి వనరుల పరిస్థితిలో ఏవిధమైన మార్పు చేయక ముందే ప్రభుత్వం అటవీ హక్కుల చట్టాన్ని, పెసా

(పంచాయతీ ఎక్స్‌క్లెస్స్ టు షెడ్యూల్ ఏరియాస్) చట్టాలని అమలు చేయాలి. ఉమ్మడి వనరులను మరే ఇతర ప్రయోజనాలకైనా మళ్ళించే ముందర, ఆ వనరుల మీద ఆధార పడిన వారి జీవనోపాధి అవసరాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి .

23. కంపెనీలు తమ కార్యకలాపాల వల్ల పర్యావరణానికి హాని జరగదని హామీ ఇవ్వాలి. వారి వల్ల ఉమ్మడి వనరులకు గానీ, నీటి వనరులకి గానీ నష్టం వాటిల్లితే వారిని దోషులుగా గుర్తించి తగిన చర్యలు తీసుకోవాలి.
24. సంచార పశుపోషకులకు రాష్ట్రాల సరిహద్దులు, ఇతర దారుల మూసివేతలు అడ్డంకి కాకుండా అన్ని శాఖలు చర్యలు తీసుకోవాలి. మహిళా పశుపోషకుల విషయంలో, వారి సంప్రదాయ మేత భూములలో ఏ విధమైన అడ్డంకులు రాకుండా తగిన ఏర్పాట్లు చేయాలి .
25. చిన్న, సన్నకారు రైతులను సంఘటిత పరిచి వారి పంటలకు సరైన ధర లభించే వ్యవస్థలను ఏర్పరచి, బలపరచాలి.
26. మహిళా రైతులకు భూముల గురించిన సమాచారాన్ని అర్థం చేసుకునే భూ అక్షరాస్యతను, మార్కెటింగ్ నైపుణ్యాన్ని, ఉత్పత్తులకు విలువను జత చేయడంలో సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించాలి.
27. వ్యవసాయం గిట్టుబాటు కావడం కోసం, మహిళా రైతులకు, వారి సంస్థలకు రుణ సౌకర్యం కలిగించాలి. మౌలికవసతులైన నీరు, విద్యుత్తు, కిసాన్ క్రెడిట్ కార్డ్ మొదలైన సౌకర్యాలను ఏర్పరచాలి.
28. మహిళా రైతులందరికీ ప్రసూతి సౌకర్యాలని కలిపించాలి. ఆరు నెలలు వేతనాలను, ఉచిత, నాణ్యమైన ప్రజా ఆరోగ్య వసతులను కలిపించాలి.

మేము, మకాం, మరింతమందితో గొంతుకలిపి మహిళా రైతుల హక్కుల సాధన కోసం పనిచేస్తాం.

మేము, గ్రామీణ అసంఘటిత రంగాలలోని మహిళలకు, రైతులకు, ఉమ్మడి భూములమీద ఆధారపడిన వారికి వనరులు అందుబాటులో వుండటానికి, వారి జీవనాధారాలు మెరుగుపడటానికి కృషి చేస్తాము.

మేము, హక్కుల సాధన కోసం గ్రామీణ స్థాయిలో వ్యవస్థను నిర్మాణం చేస్తాము. గ్రామ సభలను బలోపేతం చేస్తాము.

తెలంగాణ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రిగారికి బహిరంగలేఖ

గౌరవ నీయులైన ముఖ్యమంత్రి గారికి,
నమస్తే,

తెలంగాణ ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులను అందుబాటులో వుంచే వెబ్ సైట్ ను అంతర్జాలం నుండి తొలగించాలని మీరు తీసుకున్న నిర్ణయం అద్భుతం, అభినందనీయం. బంగారు తెలంగాణ సాధన కోసం మీరు చేస్తున్న అభివృద్ధి యజ్ఞానికి అడుగుడుగునా ఆటంకాలు కలిగిస్తున్న తెలంగాణ వ్యతిరేక శక్తులకు, అకుంఠిత దీక్షతో పని చేస్తున్న మిమ్ములను చికాకు పెట్టే ప్రయత్నం చేస్తున్న మీ వ్యతిరేక వ్యక్తులకు ఇది చెంపపెట్టు. ఏం చేశారు సార్! మీ నిర్ణయం చారిత్రాత్మకం.

అసలైనా, వీళ్ల లొల్లేంది సార్, అర్థం పర్థం లేకుండా, మీ స్థాయి యేంది, వీళ్లకు జవాబు చెప్పుడేంది. మీరు ప్రజలెన్నుకున్న ప్రభుత్వాధినేత. మీరు ప్రజలపై అపార ప్రేమతో, అత్యంత నిజాయితీతో, రాగ ద్వేషాలకు అతీతంగా 'తెలంగాణ' అభివృద్ధికి అత్యంత సాహసోపేత నిర్ణయాలు తీసుకుంటూ వాటి అమలుకు ఉత్తర్వులు జారీ చేస్తే, వాటిలో కంటలు వెతకడానికి వీళ్లు ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ప్రభుత్వ ఉత్తర్వు ఇచ్చుడే ఆలస్యమన్నట్టు, ప్రతిదానికి న్యాయస్థానం ముంగట దోషిగా నిలబెడుతున్నారు. అంతిమంగా న్యాయస్థానంలో తమరికి ఎదురులేకపోయినా, మధ్యలో ఎవరెవరికో సమాధానం చెప్పుకోవడం, న్యాయస్థానం వేసే ప్రశ్నలకు విరుగుడు వెతకడం, వాటి కోసం మధ్యలో మళ్లీ ఒక ఉత్తర్వు తీసుకురావడం లేదా తీసుకొచ్చినదాన్ని దాచేయడం లేదా వెనక్కు తీసుకోవడం. ఎంత శ్రమ, సమయం వృధా? దీని కారణంగా బంగారు తెలంగాణ చేసుడు ఆలస్యమయితే ఎవరిది బాధ్యత? మంచి పని చేసిను సార్. న రమేగా భాస్ న భజేగి బాంసురీ, అయినా మీరు చేసిన తప్పేంది సార్. ఏమి తప్పుడు ఉత్తర్వులు ఇచ్చారు?

హైదరాబాద్ సిటీలో, చుట్టూ ప్రక్కల చాలా విలువ గల భూములు ప్రభుత్వం చేతిలో వుంటే ఏం ఉపయోగం? చాలా విలువ భూములు అని మురిసిపోవుడు తప్ప. వాటిని అమ్మి సొమ్ము చేసుకుంటేనే కదా వాటి విలువ తెలిసేది, మనకు (అంటే తెలంగాణకే కదా!) లాభం కలిగేది. అప్పుడు చంద్రబాబు, రాజశేఖర్ రెడ్డి చేసింది అదే కదా. వేలం ద్వారా హైదరాబాదులో భూమి విలువ పెరిగితే లాభపడేది చుట్టుప్రక్కల భూములు కలిగిన మన వాళ్లే కదా. పైగా బంగారు తెలంగాణ కోసం నిధులు సమీకరించుకోవచ్చు. లోటు బడ్జెటు పూరించుకోవచ్చు. “ఇలా భూములమ్మి లోటు బడ్జెటు ఎన్నేళ్ళు తీరుస్తారు. మళ్లీ సంవత్సరం నిధుల కోసం ఏం అమ్ముతారు, భూములమ్మితే మరి డబుల్ బెడ్ రూం ఇళ్లకు, పేద, మధ్య తరగతి ప్రజలు ఉపయోగించుకునేందుకు పార్కులు, ఆటస్థలాలు, అసుపత్రులు, పాఠశాలలు, ఇతర అవసరాలకు భూమి ఎక్కడి నుంచి వస్తుంది” వంటి పిచ్చి ప్రశ్నలు దిమాఖ్ లేనోళ్లే వేస్తారు. మీరేమీ పట్టించుకోవద్దు. మీ మీద భరోసా ఉండాలే. అవసరమయితే మళ్లీ మనోళ్ళ దగ్గరే కొంటారు. దీనికి సంబంధించి కొన్ని రహస్య ఉత్తర్వులిస్తే తప్పేంటి. అసలు వేలం కూడా రహస్యంగానే నిర్వహించాల్సింది. అప్పుడసలు గొడవే ఉండేది కాదు.

అలాగే ఎన్.టి.ఆర్. స్టేడియంలో తెలంగాణ కళాభారతి కడ్డామన్నారు. నగరం నడిబొడ్డున అన్ని ఎకరాల విలువైన స్థలాన్ని మామూలు జనం క్రికెట్ ఆడడానికి, వాకింగ్ చేయడానికి వాడుడేంది? బ్రహ్మాండమైన ఆడిటోరియం కట్టాలే. అట్లయినా ఆంధ్రాయన పేరు మారుతుంది. లేకపోతే మన తెలంగాణ ఛాప్ ఎలా వస్తుంది. అందుకే కదా వున్న ఖాళీ భూములలో కట్టకుండా, వాటిని అమ్మేసి మరి ఈ భూమిలోనే కళాభారతి కడుతుంది. ఇంత మంచి పనికి అడ్డొస్తుందని

అడ్డదారిలో అయినా మాస్టర్ ప్లాన్ ను మారుస్తూ ఉత్తర్వులు ఇస్తే దానికి కూడా తప్పుపట్టుడేంది?

బంగారమవ్వబోతున్న తెలంగాణా ముఖ్యమంత్రి స్థాయి ఏమిటో అసలు ఎవ్వరికైనా సోయుందా? మీరు వుండాల్సిన అధికార నివాసం ఎట్లుండాలె? ఒక్క చిన్న వాస్తు దోషం కూడా ఉండకూడదు కదా. ఆంధ్రోళ్ల పాలన నుండి విముక్తి పొంది, ఇప్పుడు వాళ్లు కట్టిన, వాళ్లు ఉండిన ఇంట్లో ఉండుడేంది? అందుకే బ్రహ్మాండమైన గడీ, క్షమించాలి. నివాసం కోసం స్థలం దొరకక ఐ.ఏ.ఏస్ అసోసియేషన్ వాళ్ల స్థలాన్ని, బిల్డింగ్ ను మర్యాదగా తీసుకున్నారు. వాళ్లు కూడా ఒక్క మాట మాట్లాడకుండా అత్యంత వినయ విధేయతలతో తమకు ఆ భూమిని సమర్పించుకున్నారు. మధ్యలో వీళ్ల గొడవేంది. వారసత్వ సంపద (హెరిటేజ్) అంటూ ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులకు వ్యతిరేకంగా కోర్టుకెక్కడమేమిటి? అందుకే కదా వీళ్ల అటకట్టించడానికి ఆంధ్ర పాలకులు తెచ్చిన హెరిటేజ్ జి.ఓ.నే చెల్లదని మరో జీ.వో ఇచ్చారు. అయినా తెలంగాణాలో హెరిటేజ్ ఉండుడేంది?

ఇట్లా చెప్పుకుంటూ పోతే బంగారు తెలంగాణా కోసం మీరు చేసిన నిర్ణయాలు ఉత్తర్వుల రూపంలో ఎన్నో వున్నాయి. హైదరాబాదు మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ ఎన్నికలు, రాష్ట్రంలో ఇతర కార్పొరేషన్ ఎన్నికలకు సంబంధించి మీ పార్టీకి అనుకూలంగా ఉండేట్టు ఉత్తర్వులు తెచ్చుకోవడం తప్పెలా అవుతుంది. ఏ పార్టీ అధికారంలో వుంటే ఆ పార్టీకి అనుకూలంగా కాక ప్రతిపక్షాలకు అనుకూలంగా వుత్తర్వులిస్తారా? ఏమన్నా తెలివుందా? అయినా మీ మాటల్లోనే చెప్పాలంటే మన పార్టీ ఏమన్నా అహోబిలమరమా? ఒక రాజకీయ పార్టీ. అయినా అహోబిలమరం విషయంలో కూడా మీరు రాజీపడలేదు. మీకు ప్రీతిపాత్రమైన శ్రీ వైష్ణవ బ్రాహ్మణులు దినాలు, తద్దినాలు జరుపుకోవడానికి అత్యంత విలువైన 751 గజాల స్థలాన్ని 33 సంవత్సరాల లీజుకు ఏ

మాత్రం పక్షపాతం చూపకుండా అత్యంత ఖరీదైన రేటుకి, అంటే సంవత్సరానికి 10 రూపాయలకు ఇవ్వటాన్ని కూడా తప్పుపడితే వీళ్లనేమనాలి? వాళ్ల పాపానికి వాళ్లే పోతారు. పోకపోయినా శాపాలు పెట్టడానికి శ్రీ వైష్ణవులు ఎలాగూ మన వైపే వుంటారు. హైదరాబాదు ఎన్నికల్లో వారి ఓట్ల కోసం ఈ ఉత్తర్వులు ఇచ్చారని ఎవరైనా అపోహ పడతారేమోనని అప్పటికీ మీరు ఈ జీ.వోని 20 రోజుల పాటు దాచి వుంచారు. ఇంతకన్నా న్యాయంగా ఎవరైనా వ్యవహరిస్తారా?

బంగారు తెలంగాణా కల తొందరగా నెరవేర్చడానికి కావలసిన భూములను భూ సేకరణ చట్టం ద్వారా కాకుండా 123 జీ.వో. ద్వారా తీసుకోవడాన్ని కూడా అభివృద్ధి వ్యతిరేకులు తప్పు పడుతున్నారు. ప్రజలకు అన్ని విషయాలు చెప్పి, మా భూములే ఎందుకు తీసుకుంటున్నారు, ఇన్ని వేల ఎకరాలు ఎందుకు తీసుకుంటున్నారు, ఇంత రేటే ఎందుకు ఇస్తున్నారు. పునరావాసం ఎందుకు కల్పించడం లేదు. మా హక్కులను ఎందుకు కాలరాస్తున్నారు వంటి పిచ్చి, పనికి మాలిన ప్రశ్నలకు జవాబులు చెప్పి, వారి అంగీకారం వచ్చే దాకా వేచి చూస్తే అభివృద్ధి పరుగులో పక్క రాష్ట్రంతో వెనకపడిపోమా? అందుకే తప్పని పరిస్థితుల్లో అదిరించి, బెదిరించి, భయపెట్టి, అన్ని విషయాలు చెప్పకుండా భూములను గుంజుకుంటున్నారు. క్షమించాలి. మర్యాదగా తీసుకుంటున్నారు. అందులో తప్పేముంది. అది రాజనీతిజ్ఞత, పాలనా సామర్థ్యం కిందికి వస్తుంది కానీ సొంత ప్రజలకు మోసం చేయడమెందుకవుతుంది?

అసలు ఇంత వివరణ కూడా అవసరం లేదు సార్, మిమ్ములను తమ పాలకునిగా ప్రజలు ఐదు సంవత్సరాలకు ఎన్నుకున్నారు. అసెంబ్లీలో మెజారిటీని ఇచ్చారు. అంటే తమరికి నచ్చినట్లు పాలించమని. మధ్యలో వీళ్ల గోల ఏంది? అసలు ఈ ప్రభుత్వ ఉత్తర్వుల విధానం కూడా రద్దు చేయాలి. మీరు చేసిన నిర్ణయానికి, ఈ సెక్షన్ ఆఫీసర్లు ఫైల్ పెట్టుడు,

సహాయ కార్యదర్శి, ఉప కార్యదర్శి, కార్యదర్శి, ముఖ్య కార్యదర్శి, ప్రధాన కార్యదర్శి, సంబంధిత మంత్రి ఇట్లా ఇంత మంది సంతకాలు పెట్టుడేంది? జీ.వో.జూర్ చేసుడేంది? దాన్ని మళ్ళీ ప్రజలందరికీ తెలిసేటట్లు అంతర్జాలంలో పెట్టుడేంది? సమాచార హక్కు చట్టం క్రింద అడిగితే ఎవరెవరికో ఆ పైలంతా ఇచ్చుడేంది? ఇంత మంది, ఇంత పని అవసరం లేదు. కాగితాలు ఖరాబు చేసుడు తప్ప, ఉపయోగం లేదు. మీ మాటే ఉత్తర్వుగా మారిపోయేటట్లు ఒక చట్టం తీసుకురావాలి. దాంతో ఈ లొల్లి అంతా ఉండదు. అసలు చట్టాలు కూడా శాసన సభ ద్వారా చేసుడేంది? అసెంబ్లీల మీదే మెజారిటీ అని, మీ పార్టీ శాసన సభ్యులే కాదు. ఇతర పార్టీ సభ్యులు కూడా కందువాలు మార్చుకుని మరీ మీకే మద్దతు తెలుపుతున్నారని, మొత్తం తెలంగాణ ప్రజలకు మీరే తిరుగులేని నాయకుడు అని స్పష్టం అయినాక, ఇంకీ శాసన సభ సమావేశాలు, అందులో బిల్లులు పెట్టుడు, చర్చ చేసుడు, తెలంగాణ రాష్ట్రంలో ఎవ్వరికన్నా ఉన్నదా. మీరు తలచిందే విధానం, మీరు పలికిందే శాసనం అని ఒకేసారి మన ప్రియతమ గవర్నర్ గారి ద్వారా ఒక ఆర్డినెన్స్ ఇప్పిస్తే

సరిపోతుంది. బోల్డు సమయం మిగులుతుంది. పనిలో పనిగా తెలంగాణ రాష్ట్రంలో సమాచార హక్కు చట్టం కూడా రద్దు చేయించేస్తే సరి.

ఇవన్నీ అర్థం చేసుకోకుండా జీ.వో.లు దాస్తున్నారని, నిరంకుశమని ఏమో అర్థం లేని చిల్లర మాటలు మాట్లాడుతున్నారు. మీ తాన అన్ని సంవత్సరాల పని చేసినంత కూడా మిమ్ములను అర్థం చేసుకోలేదంటే వాళ్లని ఏమనాలి? లేదా బాగా అర్థం చేసుకున్నారు కాబట్టే విమర్శిస్తున్నారా? అయినా వీళ్లందరికీ సమాధానం చెప్పాల్సిన అవసరం మీకు లేదు. మళ్ళీ ఎన్నికలొచ్చేదాకా వాళ్లంతా ఓపిక పట్టాలి. ప్రజలు పొరపాటున వారికి అవకాశం ఇస్తే అప్పుడు వాళ్లది రాజ్యం. అయినా ఆ అవకాశం ప్రజలకు, వారికి మీరంత తేలిగ్గా ఇస్తారా? ఏది ఏమైనా ప్రజస్వామ్య ప్రక్రియకు, ప్రభుత్వానికి కొత్త నిర్వచనం ఇచ్చిన మీ పేరు చరిత్రలో చిరస్థాయిగా నిలిచిపోతుంది. జై తెలంగాణ!

మీరు దేవతా వస్త్రాలను ధరించారని
అతి వినయంగా మనవి చేసుకుంటూ,
మీ పాలితుడు.

సుస్థిర సేద్యరేతోనే సురక్షిత ఆహారం ప్రచార కార్యక్రమంలో మనం నగరాలలో ఎం చేయగలం

- ❖ కార్యాలయాల్లో, స్కూల్స్ లో, కళాశాలల్లో మీటింగులు ఏర్పాటు చేయవచ్చు. వివిధ చోట్ల పోస్టర్లు, స్టిక్కర్లు అంటించవచ్చు. వీడియోలు ప్రదర్శించవచ్చు.
- ❖ గ్రామాలకు వెళ్ళి రైతులలో సేంద్రియ వ్యవసాయ అవసరాన్ని గురించి విస్తృత ప్రచారం చేయవచ్చు. సేంద్రియ వ్యవసాయం చేస్తున్న రైతులను అభినందించవచ్చు. నగరంలో సేంద్రియ ఉత్పత్తులతో మేళాలు నిర్వహించవచ్చు.
- ❖ సేంద్రియ వ్యవసాయాన్ని ప్రోత్సహించేందుకు రైతులకు అవసరమైన మద్దతు అందించాలని ప్రభుత్వం పై ఒత్తిడి చేయవచ్చు.
- ❖ 'ఇంటి పంట'ను పండించుకోవచ్చు. దీని వల్ల ఆరోగ్యకరమైన కూరగాయలు, పండ్లు అందుతాయి. వ్యవసాయంలో కష్టనష్టాలు అర్థమవుతాయి.

చూడండి: సేద్యరేతోనే సురక్షిత ఆహారం

చూడండి: సేద్యరేతోనే సురక్షిత ఆహారం

చూడండి: సేద్యరేతోనే సురక్షిత ఆహారం

చూడండి: సేద్యరేతోనే సురక్షిత ఆహారం

	<ul style="list-style-type: none"> ◆ మహిళా రైతుల హక్కులు డా॥ రుక్మిణిరావు ◆ వ్యవసాయ సంక్షోభము - ప్రభుత్వ స్పందన ప్రొఫెసర్ యోగేంద్ర యాదవ్ ◆ వ్యవసాయాధారిత జీవనోపాధులపై కొత్త దృష్టి ప్రొఫెసర్ ఎం. కోదండరాం 	
7:30-8:30 వరకు	సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు	
8:00-9:00	రాత్రి భోజనం	

ఏప్రిల్ 2, 2016 (2వ రోజు - శనివారం)

ఉదయం నుండి సాయంత్రం వరకు సమాంతర తరగతులు కొనసాగుతాయి.

6:00 నుండి 7:30 వరకు	బహిరంగ సభ అధ్యక్షత: మల్లేపల్లి లక్ష్మయ్య వక్తలు: రైతులకు ఆదాయ భద్రతను గ్యారంటీ చేయడం దేవీందర్ శర్మ విత్తన సార్వభౌమత్వం మరియు వైవిధ్యం డా॥ దేవల్దేవ్ రైతుల ఉత్పత్తిదారుల సంఘాలు-నూతన దృష్టి డా॥ జి.వి. రామాంజనేయులు రైతులకు మద్దతుగా నగర వినియోగదారులను సమీకరించడం అనంత సాయనన్	
7:30 నుండి 9:00 వరకు	సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు నిర్వహణ: దిల్ నవాజ్ వరయావా ఉమేంద్రదత్	
8:30 నుండి 10:30 వరకు	చిన్న బృందాలుగా విడిపోయి చర్చించడం, డ్రాఫ్ట్ డిక్లరేషన్ పై చర్చించడంపైనల్ చేయడం, భవిష్యత్ కార్యాచరణ కోసం వేదికలను ఏర్పాటుకోవడం గురించి చర్చ	

ఏప్రిల్ 3, 2016 (3వ రోజు - ఆదివారం)

10:30 నుండి 1:30 వరకు	ముగింపు సమావేశం: రైతు సంఘాల నాయకులు, నెట్ వర్క్ నాయకులు / కన్వీనర్లతో <ul style="list-style-type: none"> ◆ డా॥ దేవీందర్ శర్మ - మేధా పట్నార్ ◆ డా॥ కె. సునీలమ్ - లింగరాజ్ ప్రధాన్ ◆ కె.టి.గంగాధర్ - అవతార్ సింగ్ గిల్ ◆ అజయ్ వీర్ జాఖర్ - ధర్మేంద్ర మాలిక్ ◆ డా॥ విజ్ఞాకృష్ణన్ - చెల్లముత్తు ◆ మంగమ్మ - ప్రదీప్, న్యాయవాది ◆ రవి కన్నెగంటి - సుభాష్ శర్మ ◆ అచ్యుత రామారావు - ఎర్నేని నాగేంద్రనాథ్ ◆ పి. చెన్నయ్య 	
1:30-1:45 వరకు	డిక్లరేషన్ (సమ్మేళనం నుండి ఉమ్మడి ప్రకటన) : కవిత కురుగంటి, కపిల్ షా	
1:45-2:15 వరకు	వోట్ ఆఫ్ థాంక్స్: రాజ్ కృష్ణ ముఖర్జీ, నవీన్ రామిశెట్టి	
2:15-3:00 వరకు	భోజన విరామం	
3:30-5:30 వరకు	ఎగ్జిబిషన్ స్టాళ్ళ సందర్శన + ప్రచార కార్యక్రమాల ప్రణాళిక	
5:30 నుండి	తిరుగు ప్రయాణాలు	
7:30-9:00 వరకు	రాత్రి భోజనం	

మార్చి 17,18,19- బాపట్లలో మహిళా రైతుల జాతీయ సదస్సు

ಕುಟುಂಬ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ

ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಸಂಖ್ಯೆ	KLVA102M273
ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಹೆಸರು	ಪ್ರಾಧಿಕಾರ
ತಾರೀಖು	07 February 2025
ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯ	Yes
ವಿರುದ್ಧ ಕಾರ್ಯ	Yes
ಮುಕ್ತ ವೇಳೆ	41
ವಿರುದ್ಧ ವೇಳೆ	NO
ಪ್ರಾಚೀನ ವೇಳೆ	NO
ಕೆಲಸ ವೇಳೆ	NO
ಕಾರ್ಯದ ವಿವರ	stc sharmila
ವೇಳೆ ವಿವರ	stc sharmila
ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿವರ	APSA
ವಿವರ ವಿವರ	HEMA
ವೇಳೆ ವಿವರ	
ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ವಿವರ	
ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿವರ	
ವಿವರ ವಿವರ	
ವಿವರ ವಿವರ	Good